

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Qohumla evlilik
yasaqlandı,
nikahlar
azaldı
yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 17 sentyabr 2025-ci il Çərşənbə № 166 (8776) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Qarabağda mühüm qəbul - Əliyev
BƏƏ liderini Şuşada qarşıladı

Ərəb dünyası
ilə əlaqələrimiz
dərindənləşir

yazısı səh.5-də

Bakıdan İrəvana sərt tələb -
o əski parçalarını yığışdır!

yazısı səh.6-da

Ermənistanla sərhədlərin
dəqiqləşməsində kritik gəlişmə

yazısı səh.9-da

Azərbaycan həbsxanalarında
yeni qaydalar

yazısı səh.3-də

Öz pulumuza tikilən
Qarabağ - niyə xaricdən
kömək yoxdur?

yazısı səh.5-də

Araik və digər canilərin hökmü
yaxınlaşır - son tarix

yazısı səh.7-də

Paşinyandan "Putin
NATO-su"na hücum -
Bakıdan əl çəkmir

yazısı səh.4-də

Azərbaycan Rusiyanın daha bir
tədbirini boykot etdi

yazısı səh.9-da

Ermənistan silah bazarını böyüdür:
yeni təhlükə, yoxsa?

yazısı səh.4-də

Formula 1 zamanı bu
yollar açıq olacaq - siyahı

yazısı səh.2-də

Daha bir MTK qalmaqalı:
tanınmış idmançı
məhkəmədə uduzdu

yazısı səh.15-də

BAKININ İKİ DOST DİLEMMASI - ŞUŞA BƏYANNAMƏSİ İŞƏ DÜŞSƏ...

Azərbaycanın müttəfiqi Türkiyənin dost İsrailə toqquşma riski
pik həddə; Yaxın Şərqdə durum qəlizləşir - son gəlişmələr

yazısı səh.8-də

Dərman bazarında bahalaşma: komitə sədri və ekspertlər çağırış etdilər

Əhalinin ən çox pul xərclədiyi yerlərdən olan
bu bazarda keyfiyyət, əlçatanlıq və qiymətlər
narazılıq doğurur - təkliflər

yazısı səh.11-də

Siyavuş Novruzov:

"Dəfn yeri
tapmaq
olmur"

yazısı səh.3-də

Tural Əhmədov

Agentlik
sədrindən saxta
diplomlarla
bağlı ilginç
açıqlama

yazısı səh.11-də

Tahir Rzayev

Deputatdan
çağırış:
"Qəhrəmanların
adlarını
küçələrə verin!"

yazısı səh.3-də

Hacı Murad Yagizarov dəfn edildi, Prezident və birinci xanım əklil göndərdi

Sentyabrın 16-da Xalq artisti Hacı Murad Yagizarovla Təzəpir məscidində vida mərasimi keçirilib. Musavat.com xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev və Mehriban Əliyeva Xalq artisti Murad Yagizarovun vida mərasiminə əklil göndəriblər.

Qeyd edək ki, o, II Fəxri xiyabanda dəfn edilib. Xalq artisti, Dövlət Mükafatı laureatı Hacı Murad Yagizarov sentyabrın 13-ü uzun sürən xəstəlikdən sonra Almaniyanın Münhen şəhərində müalicə aldığı xəstəxanada vəfat edib.

Dövlət borcu 32 milyard manata çatacaq

2025-ci ilin sonuna Azərbaycanın dövlət borcunun (xarici və daxili) 25,4 milyard manat səviyyəsinə və ya proqnozlaşdırılan ÜDM-in 19,6 faizinə çatacağı gözlənilir.

Teleqraf Maliyyə Nazirliyinə istinadən xəbər verir ki, 2025-ci il 1 iyul tarixinə dövlət borcunun ÜDM-ə nisbəti 19,6 faiz təşkil edib.

"Azərbaycan Respublikasında dövlət borcunun idarə edilməsinə dair orta və uzun müddət üçün Strategiyanın 2022-2025-ci illər üzrə yenilənməsi çərçivəsi" ilə müəyyən edilən hədəflərə olunan dəyişikliklərə əsasən, 2025-ci ilin sonunadək dövlət borcunun ÜDM-ə nisbətinin yuxarı həddinin 30 faizdən aşağı səviyyədə saxlanılması, bu zaman xarici dövlət borcunun 10,0 milyard ABŞ dollarını üstələməməsi kimi hədəflər müəyyən edilib.

Ortamüddətli (2026-2029-cu illər) dövrün sonuna dövlət borcunun (xarici və daxili) ümumi məbləğinin 32 milyard manat səviyyəsinə çatacağı və 2029-cu il üzrə proqnozlaşdırılan ÜDM-in 19,8 faiz səviyyəsində olacağı gözlənilir.

Dövlət xidmətləri ilə bağlı yeni qanun gəlir

"Dövlət xidmətləri haqqında" qanun layihəsi parlamentdə müzakirəyə çıxarılıb. Modern.az-ın məlumatına görə, layihə Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin bu gün keçirilən iclasında müzakirə olunub. Layihə 5 fəsil və 20 maddədən ibarətdir.

Qanun layihəsi dövlət xidmətləri sahəsində fəaliyyətin təşkilatı, hüquqi və iqtisadi əsaslarını müəyyən edir, həmçinin dövlət xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində münasibətləri tənzimləyəcək. Dövlət Xidmətlərinin Elektron Reystri (bundan sonra DXER) dövlət xidmətləri barədə məlumatları əks etdirən vahid informasiya sistemidir. Bununla yanaşı, layihədə dövlət xidməti Dövlət Xidmətlərinin Elektron Reyestrinə daxil edildikdən sonra həmin xidmətin göstərilməsinə yol verəcək.

Dövlət xidmətlərinin göstərilməsində korrupsiya risklərinin azaldılması məqsədilə qanunla nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, dövlət xidmətinə müraciətlərin ardıcılıqla həyata keçirilməsi üçün qanun layihəsinə növbəlilik prinsipi gətirilib. Layihənin qəbul olunması ilə dövlət xidmətinin formalaşdırılmasına dair tələblər müəyyən olunacaq. Layihəyə əsasən dövlət xidməti Dövlət Xidmətlərinin Elektron Reyestrinə daxil edildikdən sonra həmin xidmətin göstərilməsinə yol verəcək.

Təklif olunan layihədə dövlət xidmətinin göstərilməsi nəticəsi elektron sənəd yaxud kağız daşıyıcıda inzibati akt, hüquqmüəyyənedici və texniki sənədlər şəklində və ya informativ elektron xidmətlər üzrə məlumatın verilməsi ilə həyata keçirildiyi qeyd edilir. Layihədə öz əksini tapan vacib bir məqamda ondan ibarətdir ki, dövlət xidmətinin keyfiyyətinə nəzarət mexanizmi müəyyən edilir. "ASAN xidmət indeks" qiymətləndirilməsi mexanizmi daha da təkmilləşdirilərək qiymətləndirilmə aparıldıqdan sonra dövlət xidmətinin keyfiyyətinə nəzarət üçün əsaslardan hesab ediləcək.

Formula 1 zamanı bu yollar açıq olacaq - siyahı

Bakı Şəhər Dövlət Yol Polisi İdarəsi "2025 Formula-1 Azərbaycan Qran Prisi" ilə əlaqədar hərəkət iştirakçılarına müraciət edib. İdarədən verilən xəbərdə görə, müraciətdə deyilir:

"Bakı şəhərində keçiriləcək "2025 Formula-1 Azərbaycan Qran Prisi" ilə əlaqədar paytaxtda nəqliyyat sıxlığının qarşısının alınması məqsədilə sentyabr ayının 19-dan 21-dək Bakı şəhərinə bitişik kənd və qəsəbələrdən, həmçinin respublikanın digər şəhər və rayonlarından paytaxta gələn vətəndaşlarımızdan ictimai nəqliyyat vasitələrindən istifadəyə üstünlük vermələri, paytaxt sakinlərindən isə yarışın keçirildiyi müddət ərzində fərdi minik

avtomobillərindən mümkün qədər az istifadə etmələri, şəhərin mərkəzi hissəsinə yalnız ictimai nəqliyyat vasitələri ilə hərəkət etmələri, istismar müddəti çox olan və nasaz nəqliyyat vasitələri ilə ümumiyyətlə yola çıxmamaları xahiş olunur.

Əlavə olaraq bildirək ki, 15-16-17 sentyabr tarixlərində yarış zolağının aşağıda qeyd edilən giriş-çıxış hissələri səhər saat 07:00-dan 09:00-dək, axşam saat 18:00-dan 20:00-dək nəqliyyatın hərəkəti üçün dayanma və durma olmadan sərbəst olacaq.

18 sentyabrda isə şəhər saat 07:00-dan 09:00-dək, axşam isə saat 20:00-dan 22:00-dək bu yollar açıq olacaq.

Giriş nöqtələri:

- Salyan şosesindən Neftçilər prospekti və "Azneft" dairəsi istiqamətində;

- M.Lermontov küçəsindən BMT-nin 50 illiyi küçəsi və İs-

tiqlaliyyət küçəsi istiqamətində;

- S.Vurğun küçəsindən Ü.Hacıbəyli küçəsi və Bülbül prospekti istiqamətində;

- Bülbül prospektindən Xəqani küçəsi və Neftçilər prospekti istiqamətində;

- Nizami və Puşkin küçələrinin kəsişməsindən Xəqani küçəsi istiqamətində.

Çıxış nöqtələri:

- Neftçilər prospektindən Bakı Dəniz Limanı və "Crescent Mall" istiqamətində;

- İstiqlaliyyət küçəsindən Azərbaycan prospekti istiqamətində;

- Neftçilər prospektindən "Azneft" dairəsi və "Dəniz Mall" istiqamətində.

Qeyd olunan yollar yalnız tranzit koridoru kimi istifadə ediləcək. Həmçinin fəvqəladə hallar istisna olmaqla, tranzit dəhlizləri açıq olduğu zaman nəqliyyat vasitələrinin parklanması, sərnişinlərin minməsi və düşməsi qadağandır. Bundan başqa, həmin yollarda ağır tonajlı yük maşınlarının və ictimai nəqliyyatın hərəkəti istisna edilmir.

Vəkillərə xidməti vəsiqə veriləcək

Vəkil andı içmiş vəkillərə xidməti vəsiqə veriləcək. APA xəbər verir ki, bu, Milli Məclisin Hüquq və dövlət quruculuğu komitəsinin bu gün keçirilən iclasında müzakirəyə çıxarılan "Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında" Qanuna təklif edilən dəyişiklikdə əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, xidməti vəsiqənin forması, verilməsi qaydası və etibarlılıq müddəti Vəkillər Kollegiyasının Rəyasət Heyəti tərəfindən müəyyən ediləcək. Vəkilin xidməti vəsiqəsi onun Vəkillər Kollegiyasına üzvlüyünü təsdiq edəcək. Xidməti vəsiqə Vəkillər Kollegiyasının Rəyasət Heyətinin aparatı tərəfindən hazırlanacaq.

Vəkil fəaliyyəti dövründə xidməti vəsiqədən istifadə edəcək. Xidməti vəsiqədə göstərilən məlumatlar dəyişdikdə, məlumatların səhv olduğu müəyyənəndikdə, xidməti vəsiqə itirildikdə, yararsız hala düşdükdə, habelə xidməti vəsiqənin etibarlılıq müddəti qurtardıqda ona yeni xidməti vəsiqə verilməyəcək.

Vəkilin fəaliyyəti dayandırıldıqda və ya onun fəaliyyətinə xitam verildikdə xidməti vəsiqə Vəkillər Kollegiyası Rəyasət Heyətinin aparatına qaytarılacaq. Vəkilin fəaliyyətinin dayandırılması barədə qərar qəbul olunduğu gündən dayandırma müddəti bitənədək o, xidməti vəsiqəsindən istifadə etmək hüququnu itirəcək. Vəkilin fəaliyyətinə xitam verilməsi barədə qərar qüvvəyə mindiyi gündən etibarən xidməti vəsiqə öz qüvvəsini itirəcək.

Orta aylıq maaş 1400 manatı ötəcək

026-cı ildə Azərbaycanda orta aylıq əməkhaqqının 1 170,8 manata çatacağı proqnozlaşdırılır. Modern.az-ın xəbərinə görə, bu, Maliyyə Nazirliyinin "Azərbaycan Respublikasının 2026-cı ilin dövlət və icmal büdcələrinin ilkin göstəricilərinə dair açıqlama"sında əksini tapıb. Məlumatla görə, 2027-ci ildə bu göstərici 1 246,8 manat, 2028-ci ildə 1 327,6 manat, 2029-cu ildə isə 1 411,8 manat səviyyəsində olacaq.

Xatırladaq ki, 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında ölkə iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin orta aylıq nominal əməkhaqqı əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 9,5 faiz artaraq 1098,1 manat təşkil edib.

Evdən 60 min oğurlandı

abirabad Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən keçirilən tədbirlərlə rayonun Moranlı kəndi ərazisində yerləşən fərdi yaşayış evlərinin birindən pul və qızıl-zinət əşyaları oğurlayan Araz Qarayev saxlanılıb.

DİN-in Mətbuat Xidmətinin Şirvan regional qrupundan verilən məlumata görə, adıçəkilən şəxs qohumunun evinə qanunsuz daxil olaraq oradan 2500 manat dəyərində qızıl-zinət əşyaları, eləcə də içərisində 39500 manat və 12000 ABŞ dolları olan seyfli oğurlayıb.

Oğurluq yolu ilə əldə etdiyi pulların əksəriyyətini xərcləyən A.Qarayev pulun bir qismi ilə minik avtomobili alıb.

Faktla bağlı cinayət işi başlanıb, saxlanılan şəxs barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib. Araşdırmalar davam etdirilir.

Azərbaycan penitensiar sisteminə mühüm dəyişikliklərin əsası qoyulur. Milli Məclisdə müzakirəyə çıxarılan “Tibbi sığorta haqqında” Qanuna düzəlişlər həbsxanalarda məhkumların sağlamlıq hüquqlarının təmin edilməsində yeni mərhələ kimi qiymətləndirilir. Layihəyə görə, azadlıqdan məhrum edilən şəxslərin tibbi xidmətləri icbari tibbi sığorta çərçivəsində həyata keçiriləcək.

nin əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə də şamil ediləcək. Belə ki, təklif olunan dəyişikliklərə əsasən sözügedən qanunun 15-2.1-ci maddəsində həbs edilmiş, müəyyən müddətə azadlıqdan məhrumetmə və ömürlük azadlıqdan məhrumetmə növündə cəza çəkən şəxslər əlavə edilib və 15-2.3-cü maddəsindən qeyd olunan subyekt dairəsi çıxarılıb. Eyni zamanda bu subyekt dairəsinə daxil olan

tərləcək tibbi xidmətlərin təbiqi şərtləri müəyyən olunacaq.

Qanun layihəsi birinci oxunuşda səsə qoyularaq Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə edilib.

“Konstitusiya” Araşdırmalar Fondunun rəhbəri Əliməmməd Nuriyev Musavat.com-a deyib ki, Milli Məclisdə müzakirəyə çıxarılan “Tibbi sığorta haqqında” Qanuna dəyişiklik layihəsi həbs yerlərində olan

qi statuslarının məhdudiyyətlərinə baxmayaraq, onların sağlamlıq hüququnun təmin edilməsinə yönəlmiş mühüm addımdır.

Fond rəhbəri bildirib ki, eyni zamanda mövcud qanunun 15-2.3-cü maddəsində həmin şəxslərin sığorta subyektləri dairəsindən çıxarılmasına dair müddəa mövcud idi: “İndi isə layihədə bu istisnanın aradan qaldırılması nəzərdə tutulur. Bu dəyişiklik formal

Siyavuş Novruzov: “Dəfn yeri tapmaq olmur”

“Özəl işə obyektlərinin adı birinci ingilis, ikinci rus, üçüncü sırada isə Azərbaycan dilində yazılır”.

Musavat.com xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin iclasında “Ərazi quruluşu və inzibati ərazi bölgüsü haqqında” Qanuna təklif edilən dəyişikliyin müzakirəsi zamanı komitə sədri Siyavuş Novruzov deyib.

Komitə sədri bildirib ki, özəl sektorda dövlət dilinin normaları pozulur: “Özəl işə obyektlərində, müəssisələrdə, ticarət obyektlərində ilk növbədə dövlət dilinin tələbləri nəzərdə tutulmalıdır. Bəzi hallarda rast gəlik ki, Azərbaycan dili üçüncü sırada yazılır. Birinci ingilis, ikinci rus, üçüncü sırada isə Azərbaycan dilində yazılır. Azərbaycan dilinin normaları pozulur. Bu qanun qəbul edildikdən sonra dövlət dili normalı əsas dil norması kimi tətbiq olunacaq”.

“Elə adamlar var ki, rəhmətə gedəndə dəfn yeri tapmaq olmur”. Siyavuş Novruzov belə deyib. O qeyd edib ki, bələdiyyələrə dəfn yerinin ayrılması məsələsində səlahiyyətlər verilməlidir: “Çünki rəhmətə getmiş adamı bir ay saxlamaq olmaz ki?! Bu məsələdə onlara daha çevik qərar vermək üçün imkanlar yaradılmalıdır”.

Deputatdan çağırış: “Qəhrəmanların adlarını küçələrə verin!”

“Bir çox hallarda dil normaları pozulur. Regionlarda da, şəhərin özündə də elə küçələr var ki, heç onun haqqında məlumat yoxdur və o ad bizim milli mövqeyimizə yaddır”.

Musavat.com xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin iclasında deputat Tahir Rzayev deyib.

O qeyd edib ki, həmin küçələrlə bağlı bələdiyyələr Milli Məclis və müvafiq qurumlar qarşısında məsələ qaldırmalıdır: “Görkəmli şəxsiyyətlərimiz, Vətən müharibəsində həlak olan qəhrəmanlarımız var ki, həmin küçələrə onların adları verilə, daha yaxşı olar. Müəyyən regionlarda iş gedir, ziyalı, görkəmli adamların adına küçələr verilir. Bu sahədə istər icra orqanları, istərsə də bələdiyyələr müvafiq iş görürlər”.

Bakının bu ərazisi zibilliyə çevrilib

Yeni dərs ilinin başlaması ilə yaranan çətinliklər təkcə ictimai nəqliyyatla məhdudlaşmır, şəhərsalmanın əsas prinsiplərindən biri olan tullantıların idarə olunmasında da üzə çıxır. “İnşaatçılar” metro stansiyasının qarşısındakı avtobus dayanacağında yerləşən zibil qutuları dolub-daşır, ətrafı tullantılarla doludur. Nəticədə ərazidə antisaniitariya və pis qoxu yaranıb. İnsanlar avtobus gözləmək üçün dayanacağına deyil, zibilliyin yanından kənarda dayanmağa məcbur olurlar.

Məsələ ilə bağlı Musavat.com-a danışan **memar Cahid Həsənov** deyir ki, problem ilk növbədə zibil qutularının düzgün planlaşdırılmaması ilə bağlıdır:

“Şirkətlər tender yolu ilə seçilir, amma qalıbların çoxu şəhərsalmadan xəbərsizdir. Onlar bilmir ki, hansı ərazilərdə neçə metrədən bir zibil qutusu quraşdırılmalıdır, insanların sıx hərəkət etdiyi yerlərdə hansı ölçüdə qutular olmalıdır. Bu səbəbdən də əhali artdıqca, tullantıların həcmi çoxaldıqca qutular yüklənmənin öhdəsindən gələ bilmir”. Memarın fikrincə, tullantı qutuları, sadəcə, metal parçası yox, həm də davamlı və istifadəyə əlverişli olmalıdır: “Bu qutular oda davamlı və suya davamlı materialdan hazırlanmalıdır. Həmçinin rəng və formaları da insanların onlardan istifadə etməsinə təşviq etməlidir. Hazırda bəzi qutuların dizaynı elədir ki, insanlar onlara yaxınlaşmaq istəmir, nəticədə tullantını ətrafa atırlar”.

Cahid Həsənov əlavə edir ki, bu sahədə yalnız texniki yox, həm də maarifləndirici tədbirlər vacibdir. Onun sözlərinə görə, küçələr reklam lövhələri ilə doldurulub, amma onların əksəriyyəti kommersiya məqsədlidir: “Küçələrdə kolbasa reklamları əvəzinə sosial və maarifləndirici reklamlar yerləşdirilməlidir. İnsanlara zibil qutularından necə istifadə olunacağı barədə pankartlar və sosial şəbəkələrlə məlumat verilməlidir”.

Həbsxanalara “Mandela qaydaları” gəlir

Penitensiar sistemdə mühüm dəyişikliklərin əsası qoyulur - şərh

Bu dəyişiklik yalnız Azərbaycan vətəndaşlarını deyil, həm də əcnəbiləri və vətəndaşlığı olmayan şəxsləri əhatə edir. Ekspertlərin fikrincə, təşəbbüs BMT-nin Mandela Qaydaları və Avropa Həbsxana Qaydaları ilə səsleşərək dövlətin humanist siyasətinin göstəricisinə çevrilir.

Bunun üçün qüvvədə olan “Tibbi sığorta haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi nəzərdə tutulur. Layihə Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin ötən gün keçirilən iclasında müzakirəyə çıxarılıb. Layihə həbs edilmiş, müəyyən müddətə azadlıqdan məhrumetmə və ömürlük azadlıqdan məhrumetmə növündə cəza çəkən şəxslərin tibbi müayinəsinin icbari tibbi sığorta çərçivəsində həyata keçirilməsi məqsədilə hazırlanıb. Qanun layihəsi həmçinin

şəxslərin əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər kateqoriyasına aid olması halında nəzərə alınıb. Müzakirələr zamanı deputat Adil Vəliyev deyib ki, 2024-cü il ərzində 670 məhkum müxtəlif ixtisaslaşdırılmış tibbi xidmətlərə, o cümlədən radiologiya (KT, MRT, PET, Doppler USM), cərrahi müdaxilələr (ümumi cərrahiyyə, travmatologiya, ginekologiya) və terapevtik müalicələrə (nefrologiya, revmatologiya, nevrologiya) ehtiyac duysa da, infrastruktur, tibbi avadanlıq və kadr çatışmazlığı səbəbindən bu xidmətlər göstərilməyib.

Qeyd edilmiş kateqoriyaya aid olan şəxslərə tibbi xidmətin göstərilməsi xüsusi xarakter daşıdığından, müvafiq qanuna 15-17.2.3-3-cü maddə əlavə edilərək Xidmətlər Zərfində onlara gös-

şəxslərin tibbi təminatında yeni mərhələ hesab edilə bilər: “İndiyə qədər məhkumların sağlamlıq xidməti əsasən dövlət büdcəsi hesabına və Ədliyyə Nazirliyinin Tibb Baş İdarəsi vasitəsilə həyata keçirilirdi. Bu isə həm maliyyə yükü yaradır, həm də xidmətlərin müasir idarəetmə mexanizmlərinə inteqrasiyasını məhdudlaşdırırdı. Yeni dəyişikliklər nəticəsində məhkumların da icbari tibbi sığorta çərçivəsində xidmət alması nəzərdə tutulur. Əsas düzəlişlərdən biri qanunun 15-2.1-ci maddəsinə edilmiş əlavədə öz əksini tapır. Burada həbs edilmiş, müəyyən müddətə və ömürlük azadlıqdan məhrumetmə cəzası çəkən şəxslərin də icbari tibbi sığortanın subyektləri sırasına daxil edilməsi təklif olunur. Bu, məhkumların hüqu-

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan yenidən hədəfi dəyişməyib, bu dəfə də Azərbaycanın adını çəkərək "Putin NATO-su"na daş atıb. Modern.az xəbər verir ki, "Kompleks təhlükəsizlik və dayanıqlılıq 2025" beynəlxalq konfransında çıxış edən Paşinyan KTMT-ni Ermənistanın təhlükəsizliyini təmin edə bilməkdə günahlandırıb.

Onun sözlərinə görə, artıq hərbi-siyasi ittifaqlar və ordunun özü ölkənin xarici təhlükəsizliyini qorumaq üçün effektiv mexanizm deyil: "Xüsusilə KTMT məsələsində 3 dəfə uğursuzluq olub. KTMT Azərbaycana eyni dərəcədə "qardaş ölkə" kimi yanaşmış və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyıb. Amma eyni yanaşmanı Ermənistan üçün görmək mümkün olmayıb". Paşinyan xatırladı ki,

Çünki yaxşı anlayır ki, KTMT-dən tam qopmaq Moskva ilə münasibətlərin qəti şəkildə korlanması deməkdir və bu, həm siyasi, həm də iqtisadi baxımdan Ermənistan üçün ciddi risklər yarada bilər. Belə bir vəziyyətdə Paşinyan Qərbe inteqrasiya yolunu prioritet elan edib. Lakin burada da problem var, Ermənistan NATO və ya Avropa İttifaqı ilə yaxınlaşmaq istəsə də, onların heç

Paşinyandan "Putin NATO-su"na hücum - Bakıdan əl çəkmir

Erməni baş nazir yenə Azərbaycanın adını çəkərək KTMT-yə "daş atıb" - reaksiya

2021-ci ilin mayında, 2022-ci ilin sentyabrında, eləcə də İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Ermənistan KTMT-yə müraciət etsə də, cavab ala bilməyib. Lakin burada bir paradoks ortaya çıxır: Ermənistan rəhbərliyi Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyıbsa, o halda KTMT hansı əsasla Qarabağ uğrunda savaşa İrəvana hərbi dəstək verməliydi? Axı təşkilatın nizamnaməsi açıq şəkildə göstərir ki, yalnız üzv dövlətlərin suveren ərazisinə hücum olduqda kollektiv müdafiə mexanizmi işə düşür. Putin həmin vaxt açıq demişdi: "Müharibə Ermənistan ərazisində getmir". İndi isə Paşinyan eyni fikri təsdiqləyir. Deməli, KTMT, sadəcə, nizamnaməyə uyğun davranıb. Əslində məsələ başqadır: son 2 ildə KTMT-nin bütün tədbirlərini boykot edən Ermənistan rəhbərliyi artıq bu blokdan çıxmaq üçün bəhanələr axtarır. İndi də günahı Azərbaycan üzərinə yıxaraq "Putin NATO-su"na qarşı ritorikası sərtləşdirir. Amma Bakı üzərindən KTMT-yə hücum cəhdləri həm məntiqsizdir, həm də siyasi uğursuzluğa məhkumdur.

Hərbi ekspert Rövşən Məhərrəmli "Yeni Müsavat"a deyib ki, Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanın son 2 ildə KTMT tədbirlərini boykot etməklə, faktiki olaraq bu qurumdan uzaqlaşma kursunu seçib: "Amma Ermənistan hələ də açıq şəkildə təşkilatdan çıxmağa cəsarət etmir.

biri Ermənistanı dərhal təhlükəsizlik "çetiri" altına almağa hazır deyil. Qərbin mövqeyi daha çox regional sabitliyə və Azərbaycanın üstün mövqeyinə hörmət əsasında formalaşır. Bu gün Azərbaycan bölgənin əsas hərbi-siyasi oyunçusudur və Qarabağ məsələsinin qəti həlli ilə öz suverenliyini tam təmin edib. Ermənistanın bütün arqumentlərinin iflasa uğraması da məhz bu realıqdan qaynaqlanır".

Hərbi ekspert bildirib ki, Ermənistanın indiki təhlükəsizlik böhranı bir tərəfdən Moskva ilə münasibətlərin soyuqlamasından, digər tərəfdən isə Qərbin hələlik konkret hərbi dəstək təklif etməməsindən qaynaqlanır: "Yeni Ermənistan hazırda "boşluq" mərhələsini yaşayır. Belə şəraitdə Paşinyanın Azərbaycanı da işin içinə qatararaq KTMT-ni ittiham etməsi, sadəcə, daxili auditoriyaya hesablanmış addımdır. Amma bu addımlar nə beynəlxalq miqyasda dəstək gətirəcək, nə də Ermənistanın real təhlükəsizlik problemlərini həll edəcək. Hazırda KTMT-də qalmaq Ermənistan üçün ənənəvi variantdır. Bununla Moskva ilə münasibətlərdə müəyyən sabitlik qorunur, iqtisadi asılılıq mexanizmləri davam edir. Paşinyanın son çıxışları göstərir ki, İrəvanın hədəfi Ermənistan Avropa İttifaqı və NATO ilə yaxınlaşmaqla siyasi dəstək və iqtisadi imkanlar əldə etməsidir. Ən önəmli budur ki,

Qərb Azərbaycanın regiondakı gücünü və ərazi bütövlüyünü tanıyır. Hazırda Ermənistan üçün nəzəri olaraq ən balanslı yol Moskva ilə tam qarşıdurmadan yayınmaq, eyni zamanda Qərblə əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdən keçir. Ermənistanın coğrafi mövqeyi, Rusiya hərbi bazasının Gümrüdə yerləşməsi və iqtisadi asılılıq bu siyasətin reallaşmasını çətinləşdirir. Bundan başqa, regionda neytral mövqeyi qorumaq üçün güclü dövlətçilik və sabit iqtisadi əsaslar lazımdır, amma Ermənistanda bunlar yoxdur. Buna görə də Ermənistanın təhlükəsizlik siyasəti dalana dirənib. Bu şəraitdə Paşinyanın Azərbaycan üzərindən KTMT-yə ittihamlar yönəltməsi əslində daxili auditoriyaya hesablanmış gedişdir. Amma strateji baxımdan Ermənistanın əlində real çıxış yolu görünür".

Siyasi şərhçi Kamran Məmmədli "Yeni Müsavat"a deyib ki, Paşinyanın KTMT-yə qarşı son çıxışlarını **sırf ittifaqdan məyusluq kimi dəyərləndirmək sadəlövhlik olar:** "Burada məsələ daha dərinlidir. Əvvəla, Paşinyan etiraf edir ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyıb. Bu halda KTMT-dən Qarabağ uğrunda döyüşlərdə hərbi dəstək gözləməsi absurdur. Çünki təşkilatın nizamnaməsi yalnız üzv dövlətin beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazisinə hücum olduqda işə düşür. Bunu həm

Putin, həm də digər KTMT liderləri açıq demişdilər. Əslində Paşinyanın çıxışlarında 2 paralel xətt var - Moskva ilə məsafəni artırmaq, Ermənistan artıq KTMT-nin iclaslarını boykot edir və faktiki olaraq təşkilatdan çıxışa hazırlaşır.

Bundan əlavə, daxili auditoriyanı bu addıma hazırlamaq. Paşinyan indiki halda çalışır ki, Ermənistan cəmiyyətinə "bizim günahımız deyil, KTMT bizi müdafiə etmədi" mesajını versin. Bu gün İrəvanda yaxşı anlayırlar ki, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü təmin edib və regionda yeni qaydaları müəyyən edən əsas gücə çevrilib. Burada bir mühüm detal da var. Ermənistan Qərbe doğru yönəlmək istəyir, amma Qərb Ermənistanın bütün arzularını dəstəkləməyəcək. Çünki Vaşinqton və Brüssel də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və regionda Bakı ilə əməkdaşlığı prioritet sayır".

Siyasi şərhçi deyib ki, Nikol Paşinyanın KTMT-yə qarşı ittihamlı ritorikası əslində Ermənistanın çıxılmaz vəziyyətini ört-basdır etmək cəhdidir: "Hədəf KTMT deyil, hədəf Moskva ilə balansı dəyişmək və Qərbe mesaj göndərməkdir. Amma bunu Azərbaycanı işin içinə qatararaq etməsi həm diplomatik, həm də siyasi baxımdan uğursuzdur. Nikol Paşinyan bu cür gedişlərlə yalnız daxili auditoriyasını azdırır".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Ermənistan silah bazarını böyüdür - yeni təhlükə, yoxsa? İlham İsmayıl: "Paşinyan hesab edir ki, prioritet sülh müqaviləsinin imzalanmasıdır"

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan ölkəsinin silah tədarükü imkanlarının artdığını açıqlayıb. Musavat.com xəbər verir ki, o bildirib ki, əvvəllər Ermənistan üçün silah bazarları həm coğrafi, həm də maliyyə baxımından məhdud idi. Lakin indi bu məhdudiyyətlər aradan qaldırılıb: "Heç bir ölkə bizimlə hərbi-texniki əməkdaşlıq edərkən narahat deyil ki, bu silahlar legitim olmayan məqsədlər üçün istifadə olunacaq".

Paşinyan qeyd edib ki, Qarabağa iddialardan imtina etmək nəticəsində ölkəyə silah tədarükü imkanları artır. Paşinyan bu sözləri təhlükəsizlik konfransında deyib. Qeyd olunur ki, 2022-2023-cü illərdə Ermənistan Hindistanla 1,5 milyard dollarlıq, Fransa ilə isə 250 milyon dollarlıq müdafiə müqavilələri imzalayıb. İrəvan Rusiya ilə sonuncu müdafiə sazişini hələ 2021-ci ildə bağlayıb. Üstəlik, o, hələ də tam icra olunmayıb. Ermənistan Hindistandan 214 mm-lik "Pinaka" reaktiv yayılım atəşi sistemləri, 155 mm-lik ATAGS artilleriya qurğuları, ZADS pilotsuz uçuş sistemləri, "Akaş-1S" hava hücumundan müdafiə sistemləri və "Konkurs" tank əleyhinə raket kompleksləri alıb.

İrəvan həmçinin Fransadan üç GroundMaster 200 radarı, Mistral 3 portativ zenit-raket kompleksləri və SEZAR özuyeriyan artilleriya qurğuları sifariş edib.

Ermənistan Azərbaycanla sülh sazişini imzalayıb. İndi yekun sənədin imzalanması qalıb. Bölgədə genişmiqyaslı müharibə gözlənilmir. Ermənistanın digər qonşuları ilə hər hansı problemi də yoxdur ki, hərbi eskalasiya riski yarınsın. Hətta Türkiyə ilə normalaşma prosesi sürətlənib. Belə olan halda Paşinyanın ordu üçün silah tədarükü bazarını genişləndirməsi suallar yaradır.

Təhlükəsizlik məsələləri üzrə ekspert İlham İsmayıl "Yeni Müsavat"a mövzunu şərh edərkən bildirdi ki, Nikol Paşinyan Ermənistanın silah tədarükünün imkanlarını artırırsa da, buna xüsusi diqqət yetirmir. Onun sözlərinə görə, Paşinyan təhlükəsizliyin əsas qaranının sülh olduğu qənaətinə deyir: "O qeyd edir ki, ordu nəinki ölkənin bir nömrəli, hətta beş nömrəli təhlükəsizliyi belə deyil. Əsas təhlükəsizlik sülhdür. Əksinə, Paşinyan silahlanmanın prioritet olmamasına çalışır. Paşinyan hesab edir ki, Ermənistan üçün prioritet sülh müqaviləsinin imzalanmasıdır. O özü də qeyd edir ki, Ermənistan silah tədarükünü nə qədər genişləndirsə də, bu sahədə Azərbaycanla bərabər səviyyədə olmaq mümkün deyil. Bu baxımdan Paşinyan, sadəcə, silah tədarükü imkanlarının olduğunu qeyd edir, amma məhz bu istiqamətdə işlər görəcəyini xüsusi qeyd etmir. Əksinə, 2026-cı il büdcəsində əvvəlki illərdən fərqli olaraq silahlanma üçün ayrılan maliyyə vəsaitini azaldır. Hesab edirəm ki, Paşinyan silah tədarükünün artırılmasından daha çox, sülhün yaradılmasını istəyir".

□ **NİGAR HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

Sentyabrın 16-da Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyan Azərbaycan rəsmi səfərə gəlib. Dövlət başçısını Füzuli Beynəlxalq Hava Limanında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qarşılayıb.

Qarşılanma mərasimindən sonra BƏƏ Prezidentinə işğaldan azad olunmuş ərazilərdə müasir tələblərə uyğun inşa edilən Füzuli, Zəngilan və Laçın beynəlxalq hava limanları barədə geniş məlumat təqdim edilib. Bu hava limanlarının regionun nəqliyyat-logistika imkanlarını artırdığı, həmçinin Qarabağın bərpa və inkişaf prosesində mühüm rol oynadığı xüsusi vurğulanıb.

Daha sonra dövlət başçılar Füzuli şəhərinin küçələrini gəzərək, bərpa və quruculuq işləri ilə tanış olublar. Prezident İlham Əliyev qonağa Füzulidə həyata keçirilən infrastruktur layihələri, salınan yeni yaşayış məhəllələri və şəhərin gələcək inkişaf konsepsiyası barədə məlumat verib.

Şuşaya yollanan zaman dövlət başçıları tarixi Daşaltı kəndində dayanaraq, azad olunmuş bu məkanın fonunda xatirə şəklində çəkdiriblər.

Şuşada isə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanın rəsmi qarşılanma mərasimi keçirilib. Mərasimdən sonra Prezident İlham Əliyev və Prezident Şeyx Məhəmməd bin Zayed in təkbətək görüşü baş tutub. Görüşdə Azərbaycanla Bir-

lənmiş Ərəb Əmirlikləri arasında strateji tərəfdaşlığın möhkəmləndirilməsi, iqtisadi əməkdaşlıq və sairə müzakirə olunub. Sonra Azərbaycan Respublikası ilə Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında imzalanmış sənədlərin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanın iştirakı ilə mübadiləsi mərasimi olub.

Daha sonra Şuşanın tarixi Cıdır düzündə Qarabağ atlarının nümunəvi yürüşü təşkil olunub. Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyev sosial şəbəkə hesabında paylaşım edərək bu tədbirin Azərbaycan-BƏƏ dostluğunun rəmzi olduğunu qeyd edib:

"Qarabağ atlarının nümayiş-i mədəni irs və qardaşlığın simvolu olaraq bu müqəddəs torpaqda xalqları birləşdirdi", - deyir o bildirib.

Şuşa səfəri çərçivəsində dövlət başçılar Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri - Xurşidbanu Natəvanın, Bülbülün və Üzeyir Hacıbəylinin erməni işğalı zamanı güllələnmiş heykəllərinə də baxıblar. Qonağa məlumat verilib ki, ermənilər işğal zamanı bu heykəlləri Ermənistanı apararaq əritmək istəmiş, lakin Ümummilli lider Hey-

Qarabağda mühüm qəbul - Əliyev BƏƏ liderini Şuşada qarşıladı

Ərəb dünyası ilə əlaqələrimiz dərinləşir, vacib sənədlər mübadilə edildi

dər Əliyevin qətiyyətli müdaxiləsi nəticəsində onlar ölkəyə qayıtmışdır. Bir müddət Bakıda İncəsənət Muzeyinin həyətində saxlanılan bu tarixi abidələr Şuşa işğaldan azad edildikdən sonra yenidən öz əvvəlki yerlərinə qaytarılıb.

Prezident İlham Əliyev və Prezident Şeyx Məhəmməd bin Zayed həmçinin Milli Xalça Muzeyinin Şuşa filialını da ziyarət ediblər. Onlara məlumat verilib ki, XIX əsrin ikinci yarısında tikilmiş və şəhərin Yuxarı məhəlləsində yerləşən bina işğal dövründə yararsız hala salınmış, lakin Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə 2021-ci ildən etibarən bərpa olunaraq muzey kimi fəaliyyətə başlamışdır.

Səfərin ən önəmli məqamlarından biri Yeni Şuşa məscidinə baxış olub. Dövlət başçıları burada aparılan tikinti işləri ilə tanış olublar. Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov tərəfindən təqdim olunan məlumata görə, 2021-ci ildə təməli qoyulan bu məscid həm dini-mənəvi dəyərlərin qorunması, həm də müasir memarlıq nümunəsi kimi seçiləcək.

Məscidin memarlıq simvolizmi də xüsusi diqqət çəkir: onun forması 8 rəqəmini əks etdirəcək - bu isə 8 Noyabr Zəfər Günü'nün rəmzi kimi nəzərdə tutulub. İki minarənin 11 formasında inşa olunması isə Qarabağın ilin on birinci ayında -

noyabrda işğaldan azad edilməsinə işarə edir. Məscidin xarici səthinin Şuşanın qədim məscidlərinin minarələrində istifadə olunan həndəsi naxışlarla bəzədilməsi planlaşdırılıb ki, bu da şəhərin tarixi kimliyini gələcəyə daşıyacaq.

Millət vəkili Vüqar Bayramov qeyd edib ki, Azərbaycanla BƏƏ arasında münasibətlərin inkişafı müşahidə olunur: "İki dövlət arasında ticarət dövriyyəsi 2024-cü ildə 96 milyon 805 min dollar olub. 2021-ci ilə nisbətən ticarət dövriyyəsi 2 dəfə artarsa da mövcud rəqəm potensialı tam əhatə etmir. Dövlətlərarası münasibətlərin daha da dərinləşməsinin ticarət dövriyyəsində

də artımlarla müşahidə olunacağı gözlənilir.

Bununla yanaşı, BƏƏ Azərbaycanda yaşıl enerjiyə sərmayə qoyuluşu həyata keçirən dövlətlərdəndir. Tərəflər arasında innovativ sahədə əməkdaşlıq daha güclənməkdədir".

Vüqar Bayramovun sözlərinə görə, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin BƏƏ Prezidenti Şeyx Məhəmməd bin Zayed Al Nəhyanı Füzuli Beynəlxalq Hava Limanında qarşılamasının da xüsusi mənası var: "Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə inşa edilən hava limanları ilə bağlı müəyyən şəxslər qərəzli fikirlər irəli sürürdü. Son səfər də təsdiq edir ki, Qarabağa dünyanın fərqli ölkələrindən birbaşa uçuşlar var, hətta yüksək səviyyəli rəsmilər də xaricdən Azərbaycana gələrkən birbaşa Qarabağ bölgəsinə enə bilirlər. Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, Qarabağda inşa edilən hava limanları təhlükəsizlik, nəqliyyat, turizmin inkişafı, həm də beynəlxalq səfərlərin təşkili baxımından çox vacibdir. Azərbaycan ərazi bütövlüyünü tam bərpa edib və azad olunmuş torpaqlarımızda artıq rəsmi şəxslərin qəbulu da həyata keçirilir.

BƏƏ Prezidentinin Azərbaycana səfəri iki ölkə arasındakı münasibətlərin daha da dərinləşməsinə yeni səhifə açacaq. Bu səhifə həm də Qarabağda açılır".

Q Xalidə GƏRAY, "Yeni Müsavat"

Qarabağın bərpasına xarici yardımını necə cəlb etməli...

Ekspert deyir ki, quruculuq işlərində yalnız bir neçə dövlət iştirak edib - təklif

"İşğaldan azad edilən ərazilərdə bu qədər qısa müddətdə belə miqyaslı və intensiv şəkildə aparılan quruculuq işlərinə dünyanın heç bir yerində rast gəlinmir". Bunu Demokrat.az-a Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvü, deputat Aydın Mirzəzadə deyib. O bildirib ki, Azərbaycan bu prosesə tamamilə sıfırdan başlamalı olub.

Deputat əlavə edib ki, bu torpaqlarda gələcək üçün real perspektivlər formalaşdırılır: "Bu miqyasda quruculuq işlərinin aparılması təkcə regional deyil, global səviyyədə nadir hadisədir. Bu işlərin hamısı Azərbaycana beynəlxalq maliyyə resursları hesabına həyata keçirilir. Əksər münafişə yaşamış bölgələrdə bərpa proseslərinə beynəlxalq maliyyə qurumları və inkişaf etmiş ölkələr tərəfindən dəstək göstərilir. Əgər Azərbaycan bu dəstəyi görmədən, tamamilə öz

gücü hesabına bu titanik işləri reallaşdırır".

Parlamentari vacib məsələni gündəmə gətirib. Söhbət Azərbaycana beynəlxalq maliyyə yardımlarının ayrılmasından gedir.

Mövzunu "Yeni Müsavat" a **Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin aparıcı məsləhətçisi Sultan Zahidov** şərh etdi. O qeyd etdi ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə qu-

ruculuq işlərinə yalnız bir neçə dövlət yardım etdi: "Özbəkistan Füzulidə məktəb, Xankəndidə tikış fabriki, Qırğızistan Ağdamda məktəb, Qazaxıstan isə Füzulidə Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin tikilməsinə vəsait ayırıb. Sadalananlardan əlavə, biz hər hansı beynəlxalq maliyyə institutunun, təşkilatın, yaxud inkişaf etmiş dövlətin quruculuq işlərində iştirakının şahidi olmuruq. Halbuki faktlarla

sübut olunub ki, 30 illik işğal dövründə Ermənistan Silahlı Qüvvələri Qarabağda böyük dağıntılar, urbisid, ekosisid törədib, 1 milyon azərbaycanlının qaçqın və məcburi köçkün olmasına səbəb olub. Evlər, mədəniyyət mərkəzləri, xəstəxanalar yerlə-yeksan edilib. Bəzi hesablamalara görə, Ermənistanın hərbi təcavüzü və işğal nəticəsində Azərbaycana 150 milyard ABŞ dolları dəyərində zərər vurulub. Azərbaycan son 5 ildə quruculuq işlərinə 20 milyard manata yaxın vəsait ayırıb. Bu, davamlı olacaq. Sözsüz ki, Azərbaycanın prosesi təbii olaraq həyata keçirməsi üçün iqtisadi imkanları kifayət qədərdir, büdcəmiz buna imkan verir. Lakin beynəlxalq qurumların dəstək olması həm ölkə büdcəsi üçün kifayət qədər ağır olan bu yükü nisbətən azaltmış olar, həm də bərpa-quruculuq prosesini daha da sürətləndirə bilər. Əfsuslar olsun ki, Dünya Bankı, Beynəlxalq Valyuta Fondu və digər qurumlardan bu və ya digər şəkildə hər hansı dəstəyin şahidi

olmur. Minasızlaşdırma prosesinə müəyyən dövlətlərin dəstəyi olsa da, sırf bərpa-quruculuq işlərində yardım edilmir. Hesab edirəm ki, bu, beynəlxalq institutların ikili standartlara əsaslanan yanaşmasının təzahürüdür. Burada bir neçə vacib faktor var. İlk növbədə geosiyasi amil vacib rol oynayır. Bəzən belə narrativ yaranır ki, Azərbaycan neft ölkəsi olduğu üçün beynəlxalq yardım ayrılır. Bu isə səhv yanaşmadır. 1990-cı ildə Küveyt İraq işğalından azad edildikdən sonra oradakı bərpa-quruculuq işlərinə beynəlxalq qurumlar, ABŞ, Yaponiya, Avropa Birliyi daxil olur. Hərçənd ayrılan vəsaitin bir hissəsi İraq tərəfindən ayrılan kompensasiyadan çıxarılırdı, amma nəticə etibarilə inkişaf etmiş dövlətlər prosesə dəstək vermişdilər. Küveyt ABŞ və Qərbin müttəfiqi idi deyir, ona maliyyə vəsaiti ayrılırdı. Digər misal, 1995-ci ildə "Deyton sazişi"ndən sonra ABŞ-nin əsas iştirak etdi. Azərbaycan bəllənsli siyasət yürüdü, Qərbin, yaxud digər blokun iradəsinə tabe olmur və xarici siyasətinə suverenliyi, prinsipiallığı və

milli maraqları rəhbər tutur. Bu da sözsüz ki, dövlətlərin və beynəlxalq qurumların maraqlarına xidmət etmir. Onlar dəstəyi müəyyən şərtlər müqabilində edirlər. Ukraynaya dəstəyin arxasında da geosiyasi maraqlar dayanır. Avropa Ukraynanı həm siyasi cəhətdən özünə daxil etmək istəyir, həm də Rusiyaya qarşı forpost kimi görür".

S.Zahidov hesab edir ki, ikinci amil erməni diasporasının roludur: "Xüsusilə erməni diasporasının Avropa Parlamentində, Avropa Şurasında maliyyə hesabına təsir imkanlarına malik olması qərarvericilərin Qarabağ və Şərqi Zəngəzura maliyyə yardımının ayrılmasına maneçilik törədən faktorlardan biridir. Digər tərəfdən, bəzi qurumlar sırf neytral mövqe göstərmək üçün Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanmasını gözləyirlər, çünki sülh əminlik yaradır. Amma bu, məqsədəuyğun yanaşma deyil. Çünki söhbət 30 illik işğaldan gedir. Humanitar faciə və işğalla üz-üzə qalmış dövlətə beynəlxalq qurumların kömək etməsi onun neytrallığına kölgə gətirmir. Ona görə də mən bu amili ciddi hesab etmirəm".

Q Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Müsavat"

Ərdoğan Netanyahuya xəbərdarlıq etdi

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan İsrailin baş naziri Binyamin Netanyahu Qəzzadakı hərəkətlərinə görə növbəti dəfə Adolf Hitlerə bənzədib.

Modern.az xəbər verir ki, Ərdoğan bu barədə Qətərdən qayıdarkən jurnalistlərə bildirib.

"Biz aydın şəkildə başa düşməliyik ki, İsrail dinə deyil, pozulmuş ideologiyaya xidmət edir. Netanyahu və dəstəsi dünyaya uydurma sionizm nağılları danışır. BMT Nizamnaməsi dövlətlərin ərazi bütövlüyünü, suveren bərabərliyini və onların sərhədlərinin zorla dəyişdirilməsinin yolverilməzliyini elan edir. "İsraili idarə edənlər, özlərinin radikal fikirlərini faşist ideologiyasına çevirmiş qatillər dəstəsindən başqa bir şey deyillər, bu baxımdan Netanyahu'nun ideoloji cəhətdən Hitlerlə əlaqəsi var", - deyərək "Anadolu" agentliyi Ərdoğanı sitatə gətirib.

Türkiyə lideri əlavə edib ki, onun fikrincə, Netanyahu Hitler kimi əldə etdiyi tərəqqinin təsiri altında onu gözləyən məğlubiyyəti qabaqcadan görə bilməyə, o da "eyni aqibəti yaşayacaq".

Vitali Milonov

Rusiyalı deputat: "Azərbaycandan nümunə götürün!"

Rusiya Dövlət Dumasının deputatı Vitali Milonov yaxın qohumlar - xüsusilə də əmioğlu ilə əmioğlu, xalaoğlu ilə xalaoğlu arasında nikahların qadağan olunmasını təklif edib. Deputat hesab edir ki, belə evliliklər həm mənəvi baxımdan yolverilməzdir, həm də genetik mutasiyalara və xəstə uşaqların doğulmasına səbəb ola bilər.

Axar.az xəbər verir ki, Milonov bu təşəbbüsü Azərbaycan təcrübəsinə istinadən irəli sürüb.

"Hərçənd Azərbaycan bizim super dostumuz deyil, amma bu məsələdə onlar millətin sağlamlığını qorumağa çalışırlar. Ona görə də biz də geri qalmamalıyıq", - o qeyd edib.

Paşinyan Putinin tədbirinə gedir

Ermənistan sentyabrın 29-da Minskə MDB Hökumət Başçıları Şurasının iclasında iştirakını təsdiqləyib. APA xəbər verir ki, bu barədə MDB Baş katibinin birinci müavini İqor Petrişenko bildirib. Onun sözlərinə görə, iştirak formatı hələ də dəqiqləşdirilir.

Xatırladaq ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Belarus dövlət başçısı Aleksandr Lukaşenkonun prezident olduğu müddətdə dövlət məmurlarına Belarusa getməyi qadağan edib.

Ermənistan parlamentinin iclaslarında xüsusən də müxalifət deputatlarının qarşısında çoxdan dəfn olunmuş keçmiş xunta rejiminə aid "artsax bayraqları" görmək olar. Parlament üzvləri qondarma qurumun əski parçalarını önlərinə qoyaraq çıxışlar edirlər. Bu isə qanunverici orqanda açıq şəkildə Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını saxlamaq, sülh prosesinə zərər vurmaqdır.

Lakin indiyədək nə parlamentin sədri Alen Simonyan, nə də iclaslarda vaxtaşırı iştirak edən baş nazir Nikol Paşinyan həmin revanşist təfəkkürlü deputatlara buna görə "gözün üstə qaşın var" deməyib. Halbuki Bakı və İrəvan sülh sazişini paraflayıb, Qarabağın Azərbaycana aid olduğu təsdiqlənib, qalır Ermənistan Konstitusiyasına dəyişiklik.

Üstəgəl, Paşinyan ölkəsində "Qarabağ hərəkatı"na imkan verməyəcəyini açıqlayıb. Amma fakt budur ki, "artsax"ın ayaq altına atılmış, döşəmə silməyə yararlı əskiləri Ermənistan parlamentində deputatların qarşısındadır. Eyni zamanda, mifik qurumun keçmiş oyuncaq başçısı Şahramanyan "artsax"ın ləğvi haqda "fərman" imzalayıb. O halda, bir ölkənin qanunverici orqanında niyə bu əski parçaları olmalıdır? Parlament sədri onların yığışdırılmasına tapşırıq verə bilermi, yoxsa daxili ictimai qınaqdan çəkinir?

Deputat, Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik, korrupsiyaya qarşı mübarizə komitəsinin sədri Arzu Nağıyev "Yeni Məsvət"ə açıqlamasında bildirdi ki, məlum olduğu kimi, bu məsələ sadəcə parlamentdə müxalifətilərin istəyi deyil, Ermənistanın bugünkü siyasi həyatının bariz göstəricisidir: "Necə ola bilər ki, Paşinyan hökuməti sülh sazişinin maddələrini paraflayıb, Qarabağın Azərbaycana məxsusluğunu qəbul edir, konstitusiyaya dəyişikliklərinə getməyin vacibliyi haqqında bəyanatlar verir, digər tərəfdən isə parlamentdə separatçı rejimin simvolları - qondarma "artsax bayraqları" nümayiş olunur?! Bu, sülhün bərqərar olmasına ziddir və revanşist dairələrin təxribat cəhdidir".

A.Nağıyev ardınca digər mühüm məqama da diqqət çəkdi: "Bir məsələni də qeyd etmək vacibdir ki, nə parlament sədri Alen Simonyan, nə də hökumət başçısı Nikol Paşinyan buna qarşı çıxış etmir və ya çıxmaq istəmir. Bunun səbəbi isə daxilə radikal müxalifətin təzyiqindən və ictimai qınaqdan ehtiyatlanmaq, Paşinyana qarşı yeni "satqın" ittihamlarının yaranmasına gətirib çıxara biləcək amillər, eyni zamanda hökumətin öz mövqeyini açıq nümayiş etdirə bilməməsidir". Komitə sədri qeyd etdi ki, əgər

Ermənistanın istər ABŞ, istər Azərbaycan qarşısında, istərsə də beynəlxalq səviyyədə öhdəlikləri varsa, bu "bayraqlar"ın parlamentdə yeri olmamalıdır: "Əks təqdirdə, bu, artıq ərazi iddialarının siyasi müstəvidə davam etdirilməsi deməkdir. Reallıq isə budur ki, Ermənistan simvolik də olsa, revanşist təfəkkürü parlamentdən yığışdırılmalıdır, çünki bu, qarşılıqlı etimada və

rağı", həmin o əsi parçası qalır, burada məsuliyyəti Nikol Paşinyan daşıyır. Həmçinin İrəvanda keçmiş qondarma rejimin ofisi var. Ermənistan rəhbərliyi bunu da ləğv etməlidir. Ümumiyyətlə, Ermənistanın baş naziri bu kimi məsələlərdə zəiflik göstərsə, proses onun əleyhinə işləyə bilər". **M.Əsədullazadə xatırladı ki, qondarma keçmiş rejimin nümayəndələrinin**

tərliməsi ilə bağlı məsələ yənidən gündəmə gətirilib. AZƏRTAC erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, Ermənistan parlamentindəki müxalif "Şərəfim var" fraksiyası baş nazir Nikol Paşinyana qarşı etimadsızlığa dair ləyihəni parlamentə təqdim edib. Partiyanın parlamentdəki fraksiyasının rəhbəri Hayk Mamıcanyan deyib ki, baş nazirə etimadsızlıq mə-

Bakıdan İrəvana sərt tələb - o əski parçalarını yığışdır!

Paşinyan hökuməti bir yandan sülh sazişinin maddələrini paraflayıb, digər tərəfdən parlamentdə separatçı rejimin simvolları nümayiş olunur - kəskin etirazlar

sülhün bərqərar olmasına ciddi zərbə vurur. Ermənistan nə qədər ki daxili və xarici siyasətində müstəqillik, qətiyyət nümayiş etdirməyəcək, oyuncağa çevriləcək, belə hallar təkrarlanacaq, bu isə ilk növbədə gələcək seçkilərdə özünü göstərəcək".

Siyasi şərhçi Məhəmməd Əsədullazadə bildirdi ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişi paraflandıqdan sonra baş nazir Nikol Paşinyan öhdəlik götürüb: "Həmin öhdəliyə görə, o, öz ölkəsində Azərbaycana qarşı hər hansı bir separatçı fəaliyyətə imkan verməyəcək. Artıq Türkiyə ilə bağlı addımlar atılır, Ağrıdağın şəkli Ermənistanın dövlət müəssisələrinin möhüründən çıxarılır. Bu, çox müsbət bir prosesdir. Keçmiş qondarma "artsax"ın əski parçaları isə hələ də Ermənistan parlamentindəki müxalifət fraksiyasının masalarında qalır". **Ekspert qeyd etdi ki, baş nazir Nikol Paşinyan bu məsələdə diqqətli olmalı, Azərbaycanın suverenliyini təhdid edən bir prosesin davam etməsinə imkan verməməlidir:** "Ermənistan parlamentində separatçıların "bay-

Ermənistandakı fəaliyyəti əslində N. Paşinyanın özünə qarşıdır: "Azərbaycan Ermənistandan tələb etməlidir ki, parlamentdən separatçı əski parçalar götürülsün! Bu, sülh prosesinə münasibətdə Ermənistanın səmimi olmadığını göstərir. Yoxsa bunu seçkilərdən sonraya saxlayırsa, yanılır. Çünki bir növ müxalifət belə əski parçalar ətrafında birləşir, həmçinin xaricdən dəstək alır". **Siyasi şərhçi Kremlin tətikləyici roluna da diqqət çəkdi:** "Rusiyanın Ermənistanla Qarabağdan köçən ermənilərə "humanitar" dəstəyi göstərir ki, idarə olunan proses var. Biz gözləyirik ki, bu ayın axırında Ermənistan parlamentinin rəhbəri Alen Simonyan parlamentdə qondarma keçmiş "artsax"ın "bayraq"ını yığışdırsın. Bir məsələni də unutmaq: Ermənistanda revanşist qruplar sentyabrın 2-də İrəvanda "Qarabağ mitinqi" keçirdi. Bütün bunlarla bağlı Nikol Paşinyan konkret və real addımlar atmalıdır".

Yazı çapa hazırlanarkən radikalın daha bir addımı ilə bağlı məlumat yayıldı. Belə ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyana etimadsızlıq gös-

sələsi tələb olunan 36 imza toplanacağı təqdirdə parlamentdə müzakirə oluna bilər. Təşəbbüsəkar "Şərəfim var" fraksiyasının 6 deputatı artıq var. Parlamentdə 28 yeri olan "Ermənistan" fraksiyasının dəstək verib-verməyəcəyi də hələlik belli deyil. Amma yenə də 2 imza çatışmır. Bildirilir ki, təşəbbüsün parlament tərəfindən qəbul olunması, yaxud baş nazirin impiçment edilməsi üçün isə minimum 54 deputatın səsi lazımdır. Yeni bunun üçün hakim "Vətəndaş Müqaviləsi" fraksiyasının 18 deputatının da səsi lazım olacaq. Hakim fraksiyadan isə təşəbbüsə dəstək verən yoxdur. İstənilən halda masalarında "artsax"ın əski parçalarını saxlayanların Paşinyana da dil uzatmaları təbiidir. Bu mənada N.Paşinyan özünü müdafiə etmək istəyirsə, əvvəlcə onların Qarabağa uzanmış barmağını qırmalı, əski parçalarının parlamentdən yığışdırılması, İrəvanda separatçı ofisin qapadılmasına qərar verməlidir. Əks təqdirdə, onun özünün də bu təxribatın içərisində olduğuna şübhə yeri qalmayacaq.

Q E.PASASOY,
"Yeni Məsvət"

2023

-cü il, sentyabrın 19-da Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda törədilən genişmiqyaslı təxribatların qarşısının alınması və Ermənistan silahlı qüvvələrinin qalıqlarının tərk-silah edilərək torpaqlarımızdan çıxarılması, həmin ərazilərdə Azərbaycan Respublikası konstitusiyası quruluşunun bərpa edilməsi məqsədilə antiterror tədbirlərinə başlandı. Cəmi 23 saat 43 dəqiqə davam edən əməliyyat nəticəsində müzəffər Azərbaycan Ordusu qarşısındakı bütün vəzifələri yüksək peşəkarlıqla yerinə yetirdi.

masına səbəb ola bilər. Və yaxud hakimlərdən bir və ya bir neçəsinin xəstələnməsi və ya hansısa üzrlü səbəbdən prosesdə iştirak etməməsi mümkündür. Yeni bizim üçün önəmli deyil ki, ilin sonuna qədər onların barəsində hökm çıxsın və bu bir simvolik hökm olsun. Əsas

dərsə, bu, gələcəyin işidir. Lakin qanunların geriye qüvvəsi anlayışı var. Qanunlar yüngülləşdirici hallarda geriye şamil edilə bilər. Yəni onların Ermənistana gedib cəzalarını çəkməsi adı ilə ekstradisiya olunması gözlənilən hal deyil. Çünki onlar Azərbaycan ərazisində cina-

Xankəndidə atəş əmrini kim verib? - üç ssenari

Ekspert: "Terror cəhdi baş tutsaydı, "Qarabağ məsələsi"nin bağlanmadığı rəyi yaratmağa çalışacaqdılar"

"Xankəndidə erməni əsilli sakin Karen Avanesyanın terror aktı törətmək cəhdi və polis əməkdaşlarına silahlı müqavimət göstərməsinin lokal xarakter daşmadığı ehtimalı yüksəkdir. Hər şey istintaqın yekununda bəlli olacaq, lakin açıq qalan suallar ictimaiyyətin diqqət mərkəzindədir".

"Yeni Müsavat" xəbər verir ki, **siyasi icmalçı Asif Nərimanlı** belə yazıb. Onun sözlərinə görə, Avanesyanın tam bəlli olmayan tərcümeyi-halında şübhəli məqamlar kifayət qədərdir: "Birincisi, o, bir il öncə Azərbaycan mediasına mü sahibəsində özünü "azərbaycanlı" kimi təqdim edir, bildirir ki, "16 yaşında Azərbaycan vətəndaşlığını alıb, lakin 30 il öncə Xankəndini mafiya ələ keçirib və bundan sonra azərbaycanlılar doğma yurdlarından məcburi köçkün düşüblər, mafiya isə qalanların pasportlarını dəyişib". Belə bir şəxsin bir il sonra terror aktına cəhd etməsi onun Xankəndidə məhz bu məqsədlə qaldığı ehtimalını ön plana çıxarır. Erməniləri pisləməsi də kamuflyaj olmağa hesablanmış kimi görünür".

Təhlilçinin fikrincə, ikincisi, Ermənistanda revanşist medianın, eləcə də Qarabağda keçmiş separatçı rejimin "nümayəndələri"nin Avanesyanla bağlı dedikləri kifayət qədər ziddiyyətlidir: "Separatçı fəallardan olmuş Arşak Abramyan "Hraparak" nəşrinə açıqlamasında Avanesyanı tanımadıqlarını ısrarla vurğulayıb. Revanşist siyasətçi Karapet Poqosyan deyir ki, Avanesyanın uşaqlığı çətin keçib: "Məktəbdə zəif oxuyub, lakin sonradan iki universiteti fərqlənmə diplomu ilə bitirib, bir neçə dildə sərbəst danışmış. O, qapalı və ünsiyyətçi olmayan biri kimi tanınır".

Bu iddia - orta məktəbi zəif oxuması, daha sonra iki universiteti fərqlənmə ilə bitirməsi və bir neçə dildə sərbəst danışması şübhəlidir. Mümkündür ki, erməni revanşistlər Avanesyanla bağlı "intellektual" imic formalaşdırmaq və əməllərini bu yolla ört-basdır etməyə çalışsınlar. Bu, baş vermiş terror cəhdinin Azərbaycanın iddiası kimi təqdim edilməsi kampaniyasına xidmət edir. Ki, erməni revanşistlərin təbliğat istiqamətlərindən biri də budur".

Siyasi şərhçinin fikrincə, erməni revanşistlərə məxsus media resurslarında Avanesyanla bağlı əsas "fakt" kimi onun "əqli qüsurlu" olması təqdim edilir: "Qarabağda keçmiş separatçı rejimin qondarma "deputat"larından olmuş Metakse Akopyan "Hraparak" nəşrinə (bu nəşr Avanesyanın müdafiəsində xüsusi fəallıq sərgiləyir) açıqlamasında iddia edir ki, "onu şəxsən tanımasa da, psixi problemlərinin olduğu haqda eşidibmiş". "İrəvank" nəşri isə "mənbələrinə" istinadən Avanesyanın "əqli cəhətdən qüsurlu olduğunu dəqiqləşdirib".

Bu iddiaların, yumşaq desək, doğru olmadığı ortadadır: Avanesyanın Xankəndi küçələrində gizli şəkildə hərəkət etdiyi, öncədən gizlətdiyi silahı necə götürdüyü və hücum cəhdini əks etdirən görüntülər onun hazırlıqlı olduğunu sübut edir.

Erməni revanşistlərin onu "əqli qüsurlu" kimi təqdim etmək cəhdləri əslində baş tutmayan terror planının ifşasının qarşısını almaq məqsədi daşıya bilər. Və bu detallar planın arxasında məhz Ermənistandakı revanşistlərin - keçmiş "Qarabağ klani"nin dayandığı ehtimalını gücləndirir. İstisna etmək olmaz ki, Avanesyan "lazımı anda" hücumu keçmək üçün Xankəndidə qalıb və Ermənistandakı təşkilatı ilə hansısa yolla əlaqələr qura bilib. Hücum əmrini verildikdə isə hərəkətə keçib.

"Niyyə indi" sualının cavabı da ortadadır: Bakı və İrəvan arasında paraflanan sülh sazişini pozmaq;

Bunun çoxtərəfli hədəfləri görünür: terror cəhdi baş tutsaydı, diqqət Xankəndinə - orada qalan erməni əhəlinin üzərinə yönələcək və Minsk Qrupunun ləğvi ilə beynəlxalq müstəvidə qüvvədən düşən "Qarabağ məsələsi"nin hələ də bağlanmadığı, ermənilərin "mübarizə" apardığı rəyini yaratmağa çalışacaqdılar. Ermənistanda "Qarabağda qalan ermənilərin müdafiəsi" adı altında ictimai etirazların təşkilinə, xüsusilə seçki öncəsi bundan istifadə etməyə çalışa bilərdilər. Azərbaycan və Ermənistan arasında sülhün "erməni xalqı" tərəfindən qəbul edilmədiyini nümayiş etdirmək istiqamətində istifadə edə bilərdilər. Bu hədəflər planda təkə erməni revanşistlərin yox, həm də onları dəstəkləyən və regionda sülhün əldə edilməsini istəməyən qüvvələrin də maraqlı olduğunu göstərir. Təbii ki, bütün bunlar ehtimallardır, detallar istintaq nəticəsində məlum olacaq".

■ "Yeni Müsavat"

Araik və digər canilərin hökmü yaxınlaşır - son tarix

Azərbaycanın suverenliyinin bərpasının və xuntaçıların həbsinin iki ili tamam olur - hüquq müdafiəçisindən gözlənti

Qondarma Dağlıq Qarabağ rejimi özünü buraxdığını elan etdi. Bununla da Azərbaycan bütün əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etdi. Hakimiyyətin aliliyi və nəzarət funksiyası tam şəkildə bərpa olundu. Bu, Azərbaycanın dövlət suverenliyinin təşəkkülündə mühüm bir mərhələ hesab edilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2024-cü il 19 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə hər il sentyabrın 20-də qeyd oluna-caq unudulmaz tarix - Dövlət Suverenliyi Günü təsis edilib.

Azərbaycanın antiterror tədbirlərindən təxminən bir həftə sonra keçmiş xunta rejiminin başçıları həbs olundular. Artıq Araik və digər hərbi canilərin həbsinin iki ili tamam olmaqdadır. Hazırda onların məhkəməsi gedir.

Bu iki il müddətində Bakı ilə İrəvan sülh mətnini paraf-layblar. O zaman, bu ilin sonuna qədər hökm oxuna bilermi? Onların Ermənistana ekstradisiyası nə zamansa gerçəkləşəcəkmi?

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri, hüquq üzrə fəlsəfə

doktoru Çingiz Qənizadə "Yeni Müsavat"a qeyd edib ki, Araik və onunla birgə həbs edilmiş digər hərbi cinayətkarların məhkəməsinin belə uzun çəkməsi başa düşüləndir: "Çünki əvvəla, təqsirləndirilən şəxslərin sayı çoxdur, ikincisi, onların törətdikləri cinayətlərin illəri xeyli uzundur. Yeni onlar illərlə cinayət törədiblər və həm də çoxepizodludur, həddindən artıq çox şahidlər, həddindən artıq çox hadisənin zərərçəkənləri mövcuddur. Bu baxımdan prosesin uzun olması başadüşüləndir. Əsas odur ki, onlar həbs olunublar və Azərbaycan qanunları qarşısında cavab verirlər, barələrində də ədalətli hökm çıxarılaçağın-dan heç kəsin şübhəsi yoxdur.

Onun sözlərinə görə, prosesin ilin sonuna qədər yekunlaşacağını proqnozlaşdırmaq çətindir: "Məhkəmənin tərkibi, ittiham aktını müdafiə edən şəxslər, vəkillər və onların çox sayda olması hər an hər şeyə səbəb ola bilər. Bir prosesdə bir və yaxud iki vəkili iştirak etməməsi prosesin təxirə salın-

odur ki, onlar həbsdədirlər və məhkəmə prosesləri davam edir".

Ç.Qənizadə deyib ki, Araik və digər hərbi canilərin həbsi Azərbaycan dövlətinin cəbhədə qazandığı uğurlar qədər ciddi əməliyyatdır: "Azərbaycan hüquq-mühafizə orqanlarının tarixinə yazılacaq bir əməliyyatdır və bu sayda, bu rütbədə, bu çin dərəcəsində, bu səlahiyyətdə olan şəxslərin əksəriyyəti həbs edilib və məhkəmədə Azərbaycan, Azərbaycan xalqı və qanunları qarşısında cavab verirlər. O ki qaldı onların gələcəkdə hökm oxunduqdan sonra Ermənistana ekstradisiya edilməsi məsələsinə, əvvəla, bizim Ermənistanla hər hansı bir əlaqələrimiz olmayıb. Uzun illər onlar işğala başlayandan bu günə qədər hər hansı bir diplomatik, hüquqi və digər siyasi əlaqələrimiz olmayıb, müharibə şəraitində olmuşuq, onlar işğalçılıq siyasəti yürüdüblər. Və gələcəkdə sülh müqaviləsi bağlansa və Azərbaycanla Ermənistan arasında hüquqi sənədlərin imzalanması ge-

yət törədiblər, onların böyük əksəriyyəti əvvəllər Azərbaycan vətəndaşı olub, sonra Ermənistan vətəndaşlığını alıblar, daha sonra ikili vətəndaşlıq daşıyıblar. Ona görə də hesab edirəm ki, onlar layiqli cəzalarını Azərbaycanda alacaqlar və cəzalarını ölkəmizdə də çəkəcəklər".

Xatırladaq ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar müharibənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, müharibə qanunlarını və qaydalarını pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Araik Haryunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İshxanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məhkəmə prosesi davam etdirilir.

■ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Ermənistanla sərhədlərin dəqiqləşməsində kritik gəlişmə

Delimitasiya və demarkasiya bu dəfə hansı istiqamətdən olacaq? - detallar

Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan Azərbaycanla sərhədin demarkasiyası prosesində yenilik ola biləcəyini deyib. Lakin o, təfərrüatı açıqlamayıb. Bununla belə, yaxın zamanda demarkasiya komissiyalarının iclasının keçirilməsi və prosesin davam etdirilməsi gözlənilir. İndi maraq doğuran odur ki, sərhədin müəyyən edilməsi prosesi haradan başlayacaq və hansı istiqamətdə uzanacaq. “Bakı-Xəbər” bu barədə yazıb.

Qeyd edək ki, sərhəd demarkasiyası komissiyalarının rəhbərləri Şahin Mustafayev və Mher Qriqoryan 10 gün əvvəl görüşüblər. Belə ki, sentyabrın 5-də Azərbaycan baş nazirinin müavini Şahin Mustafayevin və Ermənistan baş nazirinin müavini Mher Qriqoryanın rəhbərliyi ilə iki ölkənin nümayəndə heyətlərinin Azərbaycan və Ermənistan ərazisinə qarşılıqlı səfərləri baş tutub.

Baş nazirin müavini Qriqoryanın ofisindən bildiriblər ki, görüş Sünük vilayətinin cənub bölgələrində və Zəngilan bölgəsində baş tutub. O deməkdir ki, demarkasiya prosesi əvvəllər elan olunduğu kimi, Tavuşdan yox, Zəngəzurdan başlayacaq?

Baş nazirin müavini Qriqoryanın ofisi bu suala birləşə cavab verməyib, sadəcə, diqqətə çatdırılıb ki, müzakirələr davam edir. Erməni kartoqraf Samvel Meliksetyan isə Ararat Mirzoyanın əvvəlki şərtlərinə əsaslanaraq güman edir ki, delimitasiyanın yeni ünvanı Zəngəzurdan olacaq: “Sadəcə Azərbaycanın harada bitdiyi və Ermənistanın harada başladığı aydın olmalıdır ki, həm də sərhəd infrastrukturunu olsun. Azərbaycan və Ermənistan sərhədlərinin demarkasiyası komissiyalarının nümayəndə heyətləri Vaşinqton razılaşmalarından sonra ilk dəfə görüşüblər. Tərəflər çox güman ki, yolun keçməli olduğu hissənin demarkasiyasını müzakirə edirlər. Söhbət yalnız bu

A.Hüseynov dedi ki, sentyabrın 5-də Azərbaycan və Ermənistan nümayəndə heyətləri arasında qarşılıqlı səfərlər baş tutub:

“Heyətə Azərbaycan tərəfindən Baş nazirin müavini Şahin Mustafayev, Ermənistan tərəfindən isə Baş nazirin müavini Mger Qriqoryan rəhbərlik edib. Budəfəki görüş hər iki ölkənin nümayəndələrinin bir-birinin ərazisinə daxil olması baxımından ciddi siyasi hadisə sayılır. Görüş zamanı tərəflər avqustun 8-də Vaşinqtonda əldə olunmuş razılaşmaların icrası istiqamətində müzakirələr aparıblar. Müzakirələrin əsas ağırlıq mərkəzinə sərhəd xəttinin müvafiq hissələrinin delimitasiyası və minalardan təmizlənməsi təşkil edib. Çünki bu məsələlər regionda dayanıqlı təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün həlledici rol oynayır. Bundan savayı yayılan rəsmi məlumatda deyilir ki, tərəflər kommunikasiyaların bərpası, yeni infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, həmçinin mövcud yol və körpülərin bərpası kimi praktiki məsələlərə toxunublar. Danışıqlarda xüsusi olaraq görülməli işlərin icra müddətləri müzakirə mövzusu olub. Bu yanaşma tərəflərin prosesi uzatmaq niyyətində olmadığını, əksinə, real nəticələrin əldə edilməsinə çalışdığını göstərir”.

Sərhədin dəqiqləşdirilməsi ilə bağlı növbəti ərazi Zəngəzur ola bilərmi?

Deputat Aydın Hüseynov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Vaşinqtonda 8 avqustda əldə edilmiş razılaşmadan, sülh sazişinin prafilanmasından sonra sərhəd komissiyasının işinin aktivləşməsi təbii: “Sülh sazişinin imzalanmasına mənfi təsir eləyən məsələlərin həll edilməsi zəruridir. Sərhədin demarkasiyası və delimitasiyası məsələsi də bu baxımdan sürətləndirilməli və həll edilməli məsələlərdəndir. Komissiyalar fəaliyyətini davam etdirir, insanlar bu prosesdə iştirak edirlər. Prezident İlham Əliyev məsələ ilə bağlı belə bir fikir demişdi ki, “biz bu prosesə hazırıq, iştirak edirik, insanlarımız artıq bu məsələyə cəlb olunub, komissiyalar fəaliyyətini davam etdirir və Ermənistan istəməlidir. Əgər istəməsə, biz lazım gələrsə, keçməli olduğumuz hissədən keçəcəyik”.

Deputat qeyd etdi ki, baş nazir müavinlərinin 5 sentyabr görüşündən bir həftə sonra Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyanın “Hazırda delimitasiya və demarkasiya məsələləri Azərbaycan və Ermənistan arasında aparılan danışıqların əsas istiqamətlərindən biridir” açıqlaması prosesin sürətləndiyi

və yaxın vaxtlarda konkret nəticələrinin ola biləcəyini söyləməyə əsas verir: “Ehtimal etmək olar ki, hazırda Ermənistanın işğalı altındakı 4 kəndin - Qazağın Yuxarı Əs-kipara, Bərxudarlı, Sofulu kəndləri və Naxçıvanın Kərki kəndi barəsində qərar verilə bilər. Çünki bu kəndlər də gec-tez Azərbaycana qaytarılmalıdır. Hələlik iki ölkə arasında dövlət sərhədinin 12,7 kilometr hissəsinin delimitasiya və demarkasiyası aparılıb. Söhbət ötən il Qazağın işğal altında olan 4 kəndinin Azərbaycana qaytarılmasından gedir. Keçən ilin noyabrında Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyan demarkasiya prosesinə toxunaraq demişdi ki, oktyabrda keçirilən iclasda komissiyalar sərhədin hansı hissələrinin demarkasiyasının davam etdirilməsi ilə bağlı qarşılıqlı əsasda təkliflər vermək barədə razılığa gəliblər. Oktyabr ayında bununla bağlı son iclas keçirilmişdi və demarkasiya komissiyaların prosesin hansı ərazilərdə davam edəcəyi ilə bağlı qarşılıqlı təkliflər verdiyi açıqlanmışdı. Ermənistan öz yanaşmasını, Azərbaycan öz yanaşmasını təqdim etmişdi. Uzun müddət fasilədən sonra nəhayət komissiyaların görüşü məhz 5 sentyabrda oldu. Hesab edirik ki, iclasda demarkasiya prosesinin hansı ərazidə davam etdiriləcəyi barədə ilkin razılaşma əldə olunub. Zəngəzur istiqamətindən demarkasiyaya başlamaqla bağlı qərarın olub-olmadığı barədə hələ rəsmi açıqlama olmayıb. Ona görə də biz, sadəcə, mülahizə yürüdə bilirik ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması məsələsinə görə məhz Zəngəzur istiqamətində demarkasiya prosesinin aparılması mümkündür. Mqer Qriqoryanın ofisinin yaydığı xəbərdə isə deyilir ki, iki ölkənin komissiyaları heç bir qərar qəbul etməyib və bir sıra məsələlərdə, o cümlədən Tavuş bölgəsindən demarkasiya prosesinin başlanması ilə bağlı razılığa gəlməyiblər. Zəngəzurun adı çəkilmədiyi üçün ehtimal etmək olar ki, demarkasiya həmin ərazidə aparıla bilər. Baxmayaraq ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Tavuş vilayətinə səfəri zamanı sakinlərin diqqətinə çatdırmışdı ki, demarkasiya-delimitasiya prosesi çox güman Tavuş vilayətindən başlayacaq”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycan Rusiyanın daha bir tədbirini boykot etdi

Azərbaycan sentyabrın 20-də Moskvada keçiriləcək “İnterviziya” beynəlxalq mahnı müsabiqəsində iştirakdan imtina edib.

Bu barədə Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov bildirib.

Onun sözlərinə görə, Ermənistan hələ də iştirakını təsdiqləməyib, Azərbaycan isə ilkin təklifdən imtina edib. Nazir qeyd edib ki, müsabiqədə 20-dən çox ölkə iştirak edəcək.

“Rusiya tərəfi tədricən “dost olmayan ölkələr” ifadəsindən imtina edir”, - Lavrov bildirib. Onun sözlərinə görə, rəsmi Moskva indi hesab edir ki, bütövlükdə qeyri-dost dövlətlər deyil, konkret hökumətlər hesab edilməlidir.

Zelenski Putinlə danışıqlara razılaşdı

Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski Rusiya lideri Vladimir Putinlə görüşməyə hazır olduğunu bildirib.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə o, “Sky News” telekanalına müsahibəsində danışıb.

Zelenskinin sözlərinə görə, o, üç prezidentin, həmçinin ABŞ Prezidenti Donald Trampın da iştirak edəcəyi üçtərəfli görüşə razıdır. Ukrayna lideri danışıqların Moskvada keçirilməməsi şərtini irəli sürüb.

Xatırladaq ki, daha əvvəl Zelenski Rusiya lideri ilə danışımağa hazır olduğunu açıqlayıb, lakin bunu amerikalılar və ya avropalılar vasitəsilə etməyəcəyini vurğulayıb. O, danışıqların onların dəstəyi ilə, lakin vasitəçiliyi olmadan baş tutacağını aydınlaşdırıb.

Sərkisyan yeni koalisiyalar qurur

Ermənistanın müxalifətdə olan Respublika Partiyası (sədri Serj Sərkisyan) 26 sentyabrda parlament dinləmələrinin keçirilməsini tələb edib.

Musavat.com erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, bu barədə yerli müxalifətlü “Hraparak” qəzeti məlumat yayıb.

Qəzetin yazdığına görə, gündəliyə “Paşinyanın devrilməsinin praktik yolları və onların ətrafında birləşmək” məsələsi daxil edilib.

“Sərkisyanın komandası daxili siyasi vəziyyətin həllini Nikol Paşinyanın impiçmentində görür. Sərkisyanaya yaxın adamlar hesab edir ki, hələ də “Ermənistan” bloku (Robert Köçeryana yaxın) ilə ümumi anlaşmaya nail olmaq və prosesləri birlikdə həyata keçirmək imkanı mövcuddur”, - yazıda qeyd olunub.

Lerikin 18 kəndində bu problem var

Lerikdə 18 kəndin adının yazılışında hərf səhvi var. Modern.az xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsində "Ərazi quruluşu və inzibati ərazi bölgüsü haqqında" qanun layihəsinin müzakirəsi zamanı deputat Vasif Qafarov bildirib.

"Bir çox kənd adlarında bu və ya digər dərəcədə hərf səhvlərinə rast gəlirik. Təmsil etdiyim Lerik rayonunda 18 kəndin adında belə səhvlər var. Bu səhvlərin aradan qaldırılması vacibdir. Küçə və digər yer adlarında sovet dövründən qalma, bizə yad olan adlardan xilas olmalıyıq. Hesab edirəm ki, yerli bələdiyyələr bu işdə fəal olmalı və təşəbbüslərlə çıxış etməlidir" - deyir o qeyd edib.

Qeyd edək ki, müzakirə olunan qanun layihəsinə əsasən, prospekt, küçə, meydanlara ad verilməsi dövlət dilinin normaları nəzərə alınmaqla, müvafiq icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən həyata keçiriləcək.

7 övladı var, 6-sı birinci sinfə gedir

Yeni dərs ilində Zərdab rayonunun Sarıqaya kəndində 7 uşaq atası Amil Mustafayev 6 övladını məktəbə göndərmiş. Sarıqaya kənd orta məktəbində müəllim işləyən Amil Mustafayev Modern.az-a açıqlamasında övladlarının təhsilinə xüsusi diqqət yetirdiyini bildirib:

"İnsanın həyatda daşdığı ən böyük məsuliyyət onun övladlarıdır. Bu məsuliyyəti dərinlən dərk edən bir valideyn kimi, mən də övladlarının təlim-tərbiyəsi və inkişafı üçün əlimdən gələn hər şeyi edirəm. Özüm də onların təhsil aldığı məktəbdə çalışıram. Anaları da müəllimədir. Bu da bizə övladlarımızın təhsilinə daha yaxından nəzarət etməyə imkan yaradır".

Amil Mustafayevin sözlərinə görə, hazırda onların 7 övladı var. Onlardan biri məktəbəqədər hazırlıq mərhələsindədir. Digər 6-sı isə orta məktəbə gedir: "Övladlarımızdan biri bu il 1-ci sinfə başlayıb. Digəri 3-cü sinifdə, ikisi isə 5-ci sinifdə təhsil alır. Bir övladımız da 7-ci sinifdə oxuyur. 5-ci sinifdə oxuyan uşaqlarımızdan ikisi əslində 4-cü sinifdə oxumalı idilər, lakin fitri istedadlarına görə birbaşa 5-ci sinifdə oxuyurlar".

A. Mustafayev ailə olaraq heç bir maddi çətinliklərinin olmadığını və övladlarının təhsili üçün bütün şəraitin mövcud olduğunu deyib: "Övladlarımız yalnız ümumi təhsillə kifayətlənmir, eyni zamanda musiqi ilə də məşğul olurlar. Onlardan biri fortepiano çalır, biri xanəndəliklə məşğuldur, digəri isə kamança ifa edir. Dörd övladımız hazırda musiqi ilə məşğuldur".

O bildirib ki, həm dərslərində, həm də davranış baxımından uşaqları məktəbdə nümunəvi şagirdlər hesab olunurlar: "Yoldaşım xanəndədir və dərslərdən sonra günün ikinci yarısında övladlarımızla birgə musiqi məşğələlərinə vaxt ayırır. Evdə musiqiyə olan isti münasibət uşaqlarımızın yaradıcılıq qabiliyyətlərini üzə çıxarır və onların inkişafında mühüm rol oynayır".

Yulun 1-dən Azərbaycanda əmi, xala, bibi və dayı uşaqlarının evlənməsi rəsmi şəkildə qadağan edildi. Cəmiyyətin böyük hissəsi bunu alqışlasa da, rəqəmlər göstərir ki, qərarnı artdan nikahların sayında ciddi azalma müşahidə olunur.

Ədliyyə Nazirliyinin təqdim etdiyi rəqəmlərə görə, bu ilin nikah statistikası belədir: yanvar ayında 4 717, fevralda 3 024, martda 3 465, aprelə 3 747, mayda 4 830, iyunda 5 032, iyulda isə 2694 nikah olub.

Yalnız bir aya diqqət edin: iyunda 5 min nikah bağlanıbsa, qadağa qüvvəyə mindiyi iyulda bu rəqəm kəskin şəkildə düşərək 2,6 minə enib. Deməli, nikahların sayı təxminən 50 faiz azalıb.

Eyni dövrdə boşanma statistikası da ürəkəcan deyil. Bu ilin yanvar-iyul aylarında ölkə üzrə 12 146 boşanma qeydə alınıb. Ötən ille müqayisədə hər 1000 nəfərə düşən göstərici 2,1-dən 2,0-a enib. Amma nikahların kütləvi azalması fonunda boşanmaların yüksək qalması düşündürücüdür.

Məsələni "Yeni Müsavat"a şərh edən sosioloq Üzeyir Şəfiyev bildirib ki, qohum evliliklərinin qadağan olunması nikahların azalmasına təsir göstərmiş, amma bu, əsas səbəb sayıla bilməz: "İyulda müşahidə olunan kəskin eniş yalnız bu qadağa ilə izah etmək düzgün olmaz. 2024-cü ilin statistikasına baxdıqda görürük ki, 49 min 508 nikah müqaviləsi bağlanıb, onun cəmi 2 min 500-ü qohum evliliyinə əsaslanıb. Onsuz da qohum evliliklərinin fəsadları ilə bağlı cəmiyyət arasında təbliğat və təşviqat işləri aparılması öz sözünü demişdi. Yəni 30-40 il bundan öncə Azərbaycanda nikah müqavilələrinin 30-40-50 faizi qohum evlilikləri idi. İndi isə vəziyyət dəyişib. İllərin statisti-

Qohumla evlilik yasaqlandı, nikahlar azaldı - çağırış

Deputat: "Bu qadağa 5 ildə mənfi təsirini göstərəcək, sonra ..."

kasını təhlil etdikdə görürük ki, ümumi nikah müqavilələrində qohum evliliklərinin payı 4-5 faiz civarındadır. Bir sözlə, qohum evliliklərinin ümumi nikah müqavilələrinə ciddi təsir etdiyini söyləmək olmaz. Nikah müqavilələrinin azalmasının isə bir çox səbəbləri var. Onlardan biri də odur ki, gənclər arasında ailə qurmağa maraq azalıb. Gənclər daha çox karyera bərsində düşünür, işgüzar münasibətləri qurmaq istəyirlər. Ünsiyyət ehtiyaclarını isə sosial şəbəkələr vasitəsilə ödəyirlər. Hətta Asiya ölkələrində, məsələn, Yaponiyada və Çində gənclər arasında subaylıq sindromu yayılıb və onlar real ünsiyyətə o qədər də ehtiyac duymurlar".

Sosioloq deyir ki, gənclər arasında evlilik indi o qədər də dəbdə deyil. Onlar 30-40 il əvvəlki kimi ailə qurub qayğı çəkmək istəmirlər: "Cavanları həm də boşanmaların statistikası qorxudur. Görürlər ki, boşanmaların sayı çoxalıb. Düşünürlər ki, evlənsələr, birdən uğursuz ailə həyatı olar və boşanarlar. Həmçinin gənclərin məşğulluq sahələrini də bir qədər təmin etmək olar. Azərbaycanda rəsmi işsizlik statistikası 5,6 faizdir. Amma gənclər arasında işsizlik 11 faizin üzərindədir. Gənclərin məşğulluğu, mənzil-məişət şəraiti təmin edilməlidir ki, onlarda ailə qurmağa maraq olsun. Türkiyədə gəncləri ailə qur-

mağa təşviq etmək üçün əlavə dəstək tədbirləri həyata keçirirlər. 2025-ci il qardaş ölkədə ailə ili elan olunub. Gənc ailələrə güzəştli və faizsiz kreditlər müəyyənləşdirilir. Gənc ailələr onu 4 il ərzində güzəştli şərtlərlə ödəyir. Bu çox maraqlı və cəlbedici modeldir. Azərbaycanda da oxşar tədbirləri həyata keçirmək olar. İşsiz gənclər üçün məşğulluq marafonu təşkil etmək olar ki, onlar işləyib, sonra ailə haqqında düşünə bilsinlər. Gənclər ailə yükünün altına girməyə qorxurlar. Uşaq pulu adlanan sosial müavinət bərpa edilməlidir. Gənc ailələrin mənzil alması və şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün əlavə tədbirlər görülməlidir. Daha sonra gənclərin karyerası, təhsili istiqamətində də vacib addımlara ehtiyac var".

Ekspertin sözlərinə görə, ölkədə demoqrafik ləngimə davam edərsə, orta perspektivdə səfərbərliklə bağlı problem yarana bilər: "Əmək bazarında da işçi çatışmazlığı yaranacaq. Daha sonra mexaniki artım halı baş verə bilər. Məsələn, Avropa ölkələrindəki kimi miqrantlar təbii artımın azlığından istifadə edib əmək bazarına daxil ola bilərlər. Genefondumuz üçün də böyük təhlükələr var".

Rəsmi statistika göstərir ki, evlənenlərin yaşı getdikcə artır. Əgər 2010-cu ildə kişilər orta hesabla 27, qadınlar 23 yaşında ailə qururdularsa,

hazırda bu göstəricilər müvafiq olaraq 29 və 25-dir. Bu da evliliklərin gecikməsinə, nəticədə nikah sayının azalmasına gətirib çıxarır.

Millət vəkili Musa Qasımlı bildirib ki, nikahların sayının azalması ciddi problemdir və bütün dünya bu tendensiya ilə üz-üzə qalıb: "Gənclər rəsmi nikaha girmədən birgə yaşayırlar. Təəssüflər olsun ki, doğumların da sayı azalır. Ölkələrin inkişaf səviyyəsinə uyğun olaraq əhalinin qocalması və azalması prosesi gedir. Azərbaycanda da bu proseslər gedir. Son 5 ilin statistikasını göstərir ki, evlənenlərin sayı azalır və evlənenlə boşanmaların nisbəti az qala 50 faizə çatıb.

Bu meylin artmasında qohum evliliyinin qadağan olunmasının müəyyən təsiri ola bilər, amma bu keçici təsirdir. Qohum evliliyinin qadağan olunmasını doğru addım sayıram və hesab edirəm ki, bizə daha çox sağlam nəsil lazımdır. Çox uşaqdansa, keyfiyyətli uşağa üstünlük verilməlidir.

Nikahların sayının azalmasının bir çox səbəbləri var. Gənclər daha erkən yaşda evlənməyə üstünlük vermir. İş tapmaq, karyera qurmaq, mənzil almaq - bunlar müəyyən qədər vaxt alır. Bir qrup gənc isə rəsmi nikah olmadan yaşamağa üstünlük verir və ya evliliyi qarşıya məqsəd kimi qoymur. Bu, dünyada gedən meyillərdir.

İstər-istəməz bizim ölkəmiz də buna məruz qalır. Amma gənclərin evlənmək istəməmələrinin və ya uşaq dünyaya gətirmək istəməmələrinin sosial səbəbləri də var. Lazimi iş yerinin və maaşın, evinin olmaması da birbaşa təsir edən amillərdəndir. Lakin qohum evliliyinin qadağası yaxın 5 ildə öz mənfi təsirini göstərəcək, lakin sonradan yavaş-yavaş bu təsir aradan qalxacaq.

Çox təəssüf olsun ki, bizim Qarabağ kimi böyük problemimiz 30 il ərzində bizə gənclərlə bağlı layihələri icra etməyə imkan vermədi. Hazırda isə Qarabağın abadlaşması, yenidən qurulması, məskunlaşması işləri aparılır və buna külli miqdarda vəsait xərclənir. Buna baxmayaraq, mən hesab edirəm ki, tezliklə demoqrafik inkişafı bağlı böyük, 10 il əhatə edən dövlət proqramı qəbul etməliyik. Çünki 2035-ci ildən sonra ölkəmizdə əhali artımı dayanacaq və doğumla ölüm bərabərləşəcək. Bundan sonra isə ölüm sayı doğum sayını keçəcək. Bu isə olduqca böyük problemlər yaradacaq, dövlətin sosial yükünü artıracaq, əmək bazarında işçi çatışmazlığı olacaq. 20 ilə yaxındır ki, selektiv abortlarla mübarizə aparırıq. Hər il doğulan oğlan uşaqlarının sayı qızlardan 5-7-10 faiz çox olur. Bu isə öz sözünü artıq deyir".

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

“Dərmanların keyfiyyəti, əlçatanlığı və qiymətləri cəmiyyəti narahat edir”. Bunu Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin iclasında komitənin sədri Əhliman Əmiraslanov deyib.

Komitə sədri bildirib ki, icbari tibbi sığortadan insanların məmnunluğu get-gedə artır, amma yenə də problemlər qalmaqdadır: “Ona görə də “Tibbi sığorta haqqında” Qanuna dəfələrlə dəyişikliklər edilir. Dərman vasitələrinin keyfiyyəti, əlçatanlığı cəmiyyəti

Dərman bazarında bahalaşma

Komitə sədri və ekspertlər tədbir görməyə çağırır

yeti narahat edən məsələdir. Seçicilər görüşlərdə dərmanların qiymətlərindən də narazılıqlarını bildirirlər”.

Bu gün cəmiyyətdə daha çox müzakirə mövzusu səhiyyə, dərmanların keyfiyyəti və müalicə məsələsidir. Dərmanlarla bağlı sual doğuran iki məsələ var: birincisi, qiymət, ikincisi, keyfiyyət. Üçüncü məsələ dəyişmiş diaqnoza uyğun dərmanın təyin edilməsidir. Bu üç məsələ bir-birini tamamlayır. Amma ayrı-ayrı apteklərdə qiymətlərin fərqi məsələsi ortaya çıxır. Bunların da cülbəcür səbəbləri var.

Dərman bazarında qiymətləri bazar özü tənzimləməlidir, dövlət və ya tarif şurasının müdaxiləsi düzgün deyil. Özel sektorda dərmanların qiymətini bazar tənzimləməlidir. Onu hansısa tarif şurası, dövlət tənzimləyə bilməz. Dərmanı gətirən kommersiya şirkətləri vergi, gömrük və digər ödənişlər ödəyir, sahibkarın da qazancı olmalıdır. Buna görə də burada sahibkarın qazancına müdaxilə etmək düzgün deyil. Normal halda rəqabət mexanizmi olur və qiymətlər bazarda tənzimlənir.

Dərman bazarında qiymətləri necə sabitləşdirmək olar - yerli istehsalat, yoxsa nəzarətlə?

Məlumat üçün bildirik ki, 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında perakəndə ticarət şəbəkəsində (aptekələrdə) 870.8 milyon manatlıq əczaçılıq məhsulları və tibbi ləvazimatlar satılıb. Dövlət Statistika Komitəsinə istinadən xəbər verir ki, satış 2024-cü ilin yanvar-iyun aylarına nisbətən 18.4% artıb. Bu ilin 7 ayında

alicıların perakəndə ticarət şəbəkəsində aldıkları mallara xərclədiyi vəsaitin 2.5 faizi əczaçılıq məhsulları və tibbi ləvazimatlarının alınmasına sərf olunub.

Dövlət Gömrük Komitəsinin məlumatına görə, əczaçılıq məhsullarının idxalına çəkdiyi xərclər ilbəil artır. Bu ilin yanvar-iyun aylarında ölkəmizə 259 milyon 390 min ABŞ dolları dəyərində əczaçılıq məhsulları idxal olunub. Bu, 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4.6 faiz çoxdur. Hesabat dövründə Azərbaycan həmçinin 1.712 milyon ABŞ dolları dəyərində əczaçılıq məhsulları ixrac edib. Bu isə bir il əvvələ nisbətən 23.4 faiz azdır. Əczaçılıq məhsulları üzrə idxal Azərbaycanın ümumi idxalının 2.25 faizini, ixrac isə ümumi ixracın 0.01 faizini təşkil edib.

İqtisadçı Natiq Cəfəri mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a fikirlərini bildirib: “Dərman bazarında əsas problem bu bazarın Tarif Şurası tərəfindən tənzimlənməsindən sonra başladı. Qərribə səslənsə də, bu belədir. TŞ qiymətləri və molekulları tənzimləyəndən bəri ölkədə rəqabətli mühit xeyli zəiflədi. Buna qədər ölkədə 200-dən çox irili-xırdalı farmasevtik şirkətlər, xarici, yerli şirkətlər fəaliyyət göstərirdi, rəqabətli mühit var idi. Hazırda tənzimləmə mexanizmi elə qurulub ki, qiymətlər istehsalçı ölkəyə və dərmanın adına görə yox, onun molekuluna görə müəyyən edilir. Tarif Şurası müəyyən molekulları elan edir və onların maksimum qiymətini təyin edir. Nəticədə şirkətlər həmin molekulun daha ucuz və keyfiyyətsiz analoqunu

Hindistan, Banqladeş, Şri-Lanka kimi ölkələrdən gətirməyə üstünlük verirlər. Bu da keyfiyyətsiz dərmanların Azərbaycanda yayılmasına səbəb olur.

Mənə elə gəlir ki, əsas problem Tarif Şurasının tənzimləmə mexanizmindədir. Rəqabətli mühiti artırmaq üçün tənzimləmə mexanizminin başqa formaları düşünülməlidir. Dövlət tərəfindən dərmanların keyfiyyətinə nəzarətin artırılmasına heç kim etiraz etməz. Amma Tarif Şurasının molekullar vasitəsilə qiymətə birbaşa nəzarət etməsi keyfiyyətsiz məhsulların yayılmasına şərait yaradır. Məsələn, eyni molekulun həm Avropa, həm də Banqladeş istehsalı var və onların qiymət fərqi bəzən 15 dəfə çox olur.

Bütün bunlar ölkəyə həm daha keyfiyyətsiz, həm də baha qiymətə dərmanların gətirilməsinə səbəb olur. Əgər rəqabətli mühit artırılmasa və daha çox şirkətlərin bazarda fəaliyyətinə şərait yaradılmasa, təəssüf ki, indiki vəziyyət daha da pisləşəcək. Biz bu barədə hər il danışırıq, məsələ gündəmə gəlir, amma hələ də həllini tapmır”.

Azərbaycan Əczaçı Sahibkarlar Assosiasiyasının rəhbəri Azər Xudiyev də mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a fikrini bölüşüb: “Azərbaycanda Tarif Şurası dərman vasitələrinin qiymətlərini tənzimləyir. Bu qiymətlər də ancaq qeydiyyatda olan məhsullar üçün nəzərdə tutulub. Qeydiyyatda olan məhsulların sayı da dünya dərman istehsalı və yeniliklərinə nisbətən geridə qalır. Çünki Tarif Şurası qiymətləndirməni aşağı edir, hansısa referent qiymət

lər götürür, qiymətlərimiz aşağı olduğuna görə sahibkarlar gətirir və bazarda qıtlıq yaranır. Dərman idxalına çəkilən xərclərin artması sahibkarların üzleşdikləri çətinliklərdən qaynaqlanır. Yeni xarici istehsalçılar Azərbaycan bazarını kiçik və qeyri-cəlbədicə hesab etdiklərindən məhsullarını aşağı qiymətlə təqdim etmək istəmirlər. Əgər bir dərmanın satış qiyməti bir manatdırsa və istehsalçının təklif etdiyi qiymət də bir manata bərabərsə, bu, sahibkar üçün sərfəli deyil. Nəticədə həmin məhsulun idxalı dayandırılır və bazarda qıtlıq yaranır. Eyni zamanda qeydiyyatsız və qeyri-legitim dərman vasitələrinin artmasına səbəb olur. Xəstələr ehtiyac duyduğu dərmanları apteklərdə tapa bilmirlər. İmkani olanları onları xaricdən gətizdirir, olmayanları isə vasitəçilərə müraciət edir. Bu isə qanuni ticarətin zəifləməsinə və nəzarətsiz bazanın formalaşmasına gətirib çıxarır.

A.Xudiyev onu da qeyd edir ki, dərman qaçaqmalçılığı ilə məşğul olan adamlar bundan firsət əldə edirlər və xaricdən dərmanları gətirirlər: “Əslində pis iş görümlər, amma qanuni olmadığına görə özlərini riskə atırlar. Qaçaqmal gəldiyinə görə dərman qiyməti tənzimlənmir və baha da satılır. Yerli şirkətlərə asanlıqla dərmanların qeydiyyatını aparmağa şərait yaranırsa, vəziyyət xeyli dəyişər. Yeni qeydiyyat prosedurlarının çətin və uzunmüddətli olması yeni dərman məhsullarının Azərbaycana daxil olmasını əngəlləyir. Bu, həm də bazarda rəqabəti azaldır”.

✎ **Afaq MİRƏYİQ, “Yeni Müsavat”**

Tural Əhmədov

Agentlik sədrindən saxta diplomlarla bağlı açıqlama

“Əvvəllər şəhadətnamələr kağız daşıyıcıda təqdim olunurdu. Son bir neçə ildir ki, bu sənədlər elektron formada verilir. Eyni zamanda son illərdə aparılan rəqəmsallaşma siyasəti fonunda “myGov”-a sənədi yerləşdirməsi vaxtı araşdırılır. Və araşdırma zamanı saxtalaşdırma hallarının şahidi oluruq”.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyinin (TKTA) İdarə Heyətinin sədri Tural Əhmədov mətbuat konfransında jurnalistlərin suallarını cavablandırarkən danışıb.

O qeyd edib ki, bəzi vətəndaşlarımız müraciət edərək bildirirlər ki, şəhadətnamələri şəxsi kabinetdə əks olunur: “Araşdırmalar nəticəsində isə məlum olur ki, təqdim edilən sənəd saxtadır. Saxta diplomlar illər əvvəl müəyyən şəxslər tərəfindən təqdim olunub. Nəticədə vətəndaş bu prosesin qurbanına çevrilib. Biz bu halları araşdırırıq və çox vaxt belə sənədlərin saxta olduğu tərəfimizdən müəyyən edilir. Bu baxımdan, rəqəmsallaşma saxta diplom və şəhadətnamələrin üzə çıxarılmasına və bu cür halların qarşısının alınmasına dəstək verir”.

Bakıdakı erməni məhkum achq edir?

Erməni mətbuatında Azərbaycanda terrorçuluğa görə 20 il azadlıqdan məhrum edilmiş Eulcekiyan Viken Abrahamın guya aclıq etməsi barədə yenidən məlumat yayılır.

Viken Abraham

Modern.az xatırladır ki, bir müddət əvvəl analoji məlumatlar dərc olunarkən bu məlumatların həqiqətə uyğun olmaması və məhkumun hazırda cəzasını çəkməsi ilə bağlı informasiyalar yayıldı.

Qarabağda döyüşən livanlı muşdlu Eulcekiyan Viken Abrahamın aclıq etmir və hazırda cəzasını çəkir.

Qeyd edək ki, təqsirləndirilən şəxs 2020-ci ildə Vətən müharibəsindən sonra Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti (DTX) tərəfindən saxlanılıb.

DTX-də başlanılmış cinayət işi üzrə Viken Eulcekiyan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 114.3-cü (Muzdluluq), 214.2.1-ci və 214.2.3-cü (Terrorçuluq), 228.2.1-ci (Qanunsuz olaraq odlu silah, döyüş sursatı əldə etmə, saxlama, daşıma və gəzdirmə), 279.1-ci (Qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri yaratma) və 318.2-ci (Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədini qanunsuz olaraq keçmə) maddələri ilə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib.

Bakı Hərbi Məhkəməsinin hökmü ilə təqsirləndirilən şəxs 20 il azadlıqdan məhrum edilib. Hökmə qeyd olunub ki, o, cəzasının ilk 5 ilini həbsxanada, qalan 15 ilini isə ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməlidir.

Maliyyə Nazirliyi Azərbaycanın 2026-cı il dövlət büdcəsinin ilkin parametrlərini açıqlayıb. “Yeni Məsavat” açıqlanan sənədə istinadən xəbər verir ki, gələn il dövlət büdcəsinin gəlirlərinin 38 milyard 423 milyon manat, xərclərinin isə 41 milyard 548,6 milyon manat olması proqnozlaşdırılır. Bu isə o deməkdir ki, 2025-ci il proqnozları ilə müqayisədə gələn il büdcə gəlirlərimiz cəmi 0,2 faiz, büdcə xərcləri isə 0,3 faiz artacaq.

2026-cı ildə dövlət büdcəsinin kəsiri 2025-ci ilin təsdiq olunmuş göstəricisi ilə müqayisədə 74.0 milyon manat və ya 2,4 faiz çox olmaqla 3 milyard 125.6 milyon manat (ÜDM-də xüsusi çəkisi 2,3 faiz olmaqla) proqnozlaşdırılır. Bunun 2 milyard 600.6 milyon manatının (83,2 faiz) borclanma, 400.0 milyon manatının (12,8 faiz) vahid xəzinə hesabının qalığı və 125.0 milyon manatının (4,0 faiz) özəlləşmədən daxilolmalar hesabına maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Qeyd edək ki, 2025-ci il 1 iyul tarixinə Azərbaycanın dövlət borcunun həmin tarixə 2025-ci il üzrə proqnozlaşdırılan ÜDM-ə nisbəti 19,6 faiz təşkil edib ki, bu da büdcə qaydasının ortamüddətli dövr üzrə dövlət borcunun ÜDM-ə nisbət göstəricisinin hədəflənən yuxarı hədd göstəricisindən 10,4 faiz bəndi aşağıdır.

Maliyyə Nazirliyi bildirir ki, 2025-ci il ərzində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən müəyyən olunmuş bir sıra prioritet sahələr, o cümlədən nəqliyyat sektoru, su təchizatı, məşğulluq və sosial müdafiənin gücləndirilməsi üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün beynəlxalq maliyyə institutlarından xarici borcun cəlb edilməsi məqsədilə müvafiq prosedurlara başlanılıb və qeyd olunan bir sıra prioritet sahələr üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi məqsədilə beynəlxalq maliyyə institutları ilə kredit müqavilələri imzalanaraq təsdiq edilib. Növbəti dövr ərzində də beynəlxalq maliyyə institutları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində prioritet layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün kredit vəsaitlərinin cəlb edilməsi nəzərdə tutulur. Bunun nəticəsində 2025-ci ilin sonuna Azərbaycanın dövlət borcunun (xarici və daxili) ümumi məbləğinin 25,4 milyard manat səviyyəsinə və ya proqnozlaşdırılan ÜDM-in

Gələn ilin büdcəsi: iki fərqli gözlənti

Ekspertlər hökumətin yanaşmasını bölüşür

19,6 faizinə çatacağı gözlənilir. Ortamüddətli (2026-2029-cu illər) dövrün sonuna Azərbaycanın dövlət borcunun (xarici və daxili) ümumi məbləğinin 32,0 milyard manat səviyyəsinə çatacağı və 2029-cu il üzrə proqnozlaşdırılan ÜDM-in 19,8 faiz səviyyəsində olacağı gözlənilir.

İqtisadiyyat Nazirliyinin tərtib etdiyi proqnozlar əsasında 2026-cı ilin dövlət büdcəsi neftin 65 dollarlıq orta bazar qiyməti ilə hesablanıb. Hökumət həm gələn il, həm də növbəti 4 ildə neft qiymətinin bu həddə olacağını, manatın dollar qarşısında hazırkı məzənnəsinin dəyişməyəcəyini gözləyir. **İqtisadçı-alim, Milli Məclisin üzvü Vüqar Bayramov** hesab edir ki, neft qiymətinə dair hesablama mühafizəkar yanaşma kimi qiymətləndirilə bilməz: “Qlobal neft bazarındakı volatilliyi nəzərə aldıqda gələn il üçün 1 barrel xam neftin qiymətinin 65 dollar nəzərdə tutulması əvvəlki illərdən fərqli olaraq konservativ yanaşma hesab edilə bilməz. Belə ki, 1 barrel xam neftin qiyməti ilə bağlı eksər beynəlxalq təşkilatların proqnozları 50-60 dollar intervalında dəyişir”.

Millət vəkiliə görə, gələn ilin dövlət büdcəsinin gəlirləri ilə bağlı ən pozitiv məqamlardan biri qeyri-resurs gəlirlərinin ümumi daxilolmalarda payının 57,4 faiz proqnozlaşdırılmasıdır: “Bu, ölkəyə neft pulları daxil olduqdan sonra fiskal gəlirlərimizdə qeyri-neft-qaz sektorunun payı ilə bağlı rekord səviyyədir. Bu il üçün bu göstərici 52,3 faiz nəzərdə tutulmuşdu. Bu isə o deməkdir ki, gələn il fiskal diversifikasiya siyasəti daha da dərinləşəcək və neft sektorunun ümumi gəlirlərdə payı azalacaq. Bu isə neftdən asılılığın minimumlaşdırılması baxımından təqdirəlayiqdir. Gələn il müdafiə və milli təhlükəsizlik üçün 8,7 milyard manat ayrılacaq. İqtisadi fəaliyyətə 7,6 milyard manat xərclənəcək. Sosial müdafiə və sosial təminat üçün isə 4,8 milyard manat nəzərdə tutulur. Sosial müdafiə və sosial təminat üzrə xərclərinin büdcədə xüsusi çəkisi 11,7 faiz proqnozlaşdırılır. Növbəti il sosial müdafiə və sosial təminat üzrə xərclər 2025-ci ilə müqayisədə 121 milyon manat, yaxud 2,54 faiz çox olacaq. Qeyd edək ki, bu maddə üzrə xərclər birbaşa sosial təminat xərcləridir. Bütövlük-

də, gələn il sosial xərclərin ümumi büdcə xərclərinin 40 faizindən çoxunu təşkil edəcəyi gözlənilir. Gələn il hansı artımların olacağına gəldikdə isə mövcud qanunvericiliyə əsasən 2026-cı ilin yanvarından etibarən bütün növ əmək pensiyaları indeksləşdirilərək artırılacaq. Bu, 1 milyon 100 min vətəndaşımızı əhatə edəcək. Bu xərclər büdcədə nəzərə alınacaq. Digər istiqamətlər üzrə mənzərə isə detal büdcə göstəriciləri ilə bağlı məlumatlar təqdim olunduqdan sonra aydın olacaq”.

İqtisadçı Eldəniz Əmirovun fikrincə, gələn ilin büdcə göstəricilərində mühüm məqamlardan biri Neft Fondundan transferin azaldılmasıdır: “Azərbaycanın 2026-cı il üçün dövlət büdcəsində diqqətçəkən məsələ Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transferin məbləğinin 2025-ci ilə müqayisədə 11,95 faiz və ya 1 milyard 731 milyon manat azalmasıdır. Belə ki, bu il büdcə 14 milyard 481 milyon manat proqnozlaşdırılsa da, gələn il 12 milyard 750 milyon manat nəzərdə tutulur. Əgər azalma dinamikası belə (bərabərsürətli) davam edərsə,

2033-cü ilin ortalarında transfert sıfırına çatacaq. Təbii ki, bunun ehtimalı yüksək deyil. Bəlkə gələn il neft qiymətləri elə qalxacaq ki, 2027-ci ildə daha çox transfert edərək müxtəlif dövlət investisiya layihələri icra olunacaq. Hər halda, bu dəfəki transfert həcmnin azaldılmasının əsas səbəbi neftin ehtimal edilən qiymət enişidir. Neft qiymətinin qalxması da bu həcmi yenidən qaldıra bilər. Və bu ehtimal yüksəkdir”.

İqtisadçı deyir ki, 65 dollarlıq neft qiyməti kifayət qədər maksimalist yanaşmadır: “Düşünürəm ki, ən maksimal hədd götürüldü. Amma neft qiyməti bundan aşağı götürülseydi, büdcə kəsirinin kəskin artımı meydana çıxacaqdı. Büdcə kəsirinin nisbətən daha rahat qapadılması baxımından bu dəfə kəsir ÜDM-in 2,3 faizinə bərabər olacaq. Kəsirin böyük bir hissəsi borcla bağlanacaq. Bu isə o deməkdir ki, bizim borclanmamız artacaq. Yeni bu il dövlət borcunun həcmi ÜDM-in 19,6 faizinə bərabərdirsə, gələn il 19,8 faizinə bərabər olacaq - 0,2 faiz bəndi artacaq. Hə dəf olaraq isə ÜDM-in 30 faizi nəzərdə tutulur. Bu isə o

deməkdir ki, növbəti illərdə dövlət borcunun həcmi ÜDM-in 30 faizinə qədər artırıla bilər”.

2026-cı il dövlət büdcəsi xərclərinə gəlinə, E.Əmirov hesab edir ki, gözlənilməz dəyişiklik yoxdur: “Növbəti ildə də müdafiə və milli təhlükəsizlik məsələləri ön planda olacaq. Bu istiqamət büdcə xərclərinin 21-22 faizinə bərabər olacaq. Eyni zamanda 35 faizə yaxın əsaslı xərclərdir. Bu da dövlət investisiya layihələrinin, xüsusilə də Böyük Qayıdış proqramının icrası baxımından zəruridir. Büdcə xərclərinin 19 faizi iqtisadi fəaliyyətlə bağlıdır, sosial müdafiə xərcləri 12 faizə yaxındır. Layihədən görünür ki, inflyasiya gözləntilərində artım var. Bu ilin sonuna 5,4 faizlik inflyasiya gözlənilir. 2026-cı il üzrə gözlənti 4,8 faizdir. Düşünürəm ki, bu, nikbin yanaşmadır. Inflyasiyanın gələn il 1-2 faiz yüksək götürülməsi daha realist yanaşma olardı”.

Mütəxəssis bildirir ki, 2026-cı ilin yay aylarında dövlət büdcəsinə yenidən baxılması ehtimalı istisna olunmamalıdır: “Çünki neft bazarında gözlənilməz dəyişikliklər həmişə mümkündür. Elə proseslər baş verə bilər ki, neft qiymətləri büdcədə nəzərdə tutulandan xeyli yüksək olsun. Bu zaman ölkəyə daxil olacaq əlavə gəlirlərin mühüm əhəmiyyətli istiqamətlərdə layihələrin icrasına yönəldilməsi imkanı yaranar və büdcəyə dəyişikliklər zərurətə çevrilir”.

İlkin parametrlərdən aydın olur ki, gələn il büdcə gəlirlərinin 16 milyard 821.0 milyon manatını və ya 43,8 faizini Dövlət Vergi Xidmətinin xətti ilə daxilolmalar, 6 milyard 850.0 milyon manatı və ya 17,8 faizi Dövlət Gömrük Komitəsinin xətti ilə daxilolmalar, 1,021.0 milyon manatını və ya 2,7 faizini büdcə təşkilatlarının büdcədənəkar daxilolmaları, 981,0 milyon manatını və ya 2,6 faizini isə sair gəlirlər təşkil edəcək.

2026-cı il üzrə dövlət büdcəsinə Dövlət Vergi Xidmətinin xətti ilə proqnozlaşdırılan daxilolmaların 78,6 faizi və ya 13 milyard 221.0 milyon manatı qeyri-neft-qaz sektorundan, 21,4 faizi və ya 3 milyard 600.0 milyon manatı (2025-ci il üzrə proqnoz 3 milyard 830 milyon manat) neft-qaz sektorundan təmin ediləcək.

Pakistan səfirindən Zəngəzur açıqlaması

“Zəngəzur dəhlizinin işlək vəziyyətə gətirilməsi regional əlaqə və iqtisadi rifah üçün əsl oyun dəyişdirən amil ola bilər”. Pakistanın Azərbaycandakı səfiri Qasim Mohiuddin Teleqraf-a müsahibəsində deyib.

“Pakistan hökuməti Orta Asiya, Qafqaz və ondan da uzağa yol və dəmir yolu bağlantılarını gücləndirəcək bir neçə seçim üzərində işləyir. Ticarət yükünün daşınması üzrə bir neçə kommersiya əməliyyatları həyata keçirilib ki, bu variantların iqtisadi səmərəliliyi qiymətləndirilsin. Nəticələr ümidvericidir. Buna görə nəqliyyat və tranzit əlaqələrinin artırılması Pakistan tərəfindən xoş qarşılanır”, - səfir bildirib.

Soloviyovun mülkləri araşdırılır

Rusiya İstintaq Komitəsi telejurnalist Vladimir Soloviyovun yüz milyonlarla rubl dəyərində daşınmaz əmlakları ilə bağlı araşdırmalara başlayıb.

APA-nın Moskva bürosu xəbər verir ki, bu barədə “Razvedchik” Telegram kanalı məlumat yayıb.

Bildirilib ki, təhlükəsizlik qüvvələri “Soloviyov.Live” kanalı ilə bağlı xəbərləri təhlil etdikdən sonra aparıcının şəxsi əmlakı ilə maraqlanıb. Qurum layihənin saxlanması üçün ayrılan vəsaitin bir hissəsinin mənimsənilməsinə şübhələnir.

İlkin araşdırma zamanı müəyyən edilib ki, Soloviyovun Moskvada bir neçə saxta şirkət vasitəsilə qeydiyyatdan keçmiş daşınmaz əmlakı var. Mənbənin bildirdiyinə görə, əmlakların ümumi dəyəri 340 milyon rubldan çoxdur. Hazırda İstintaq Komitəsi oğurluq və gəlirlərin leqallaşdırılması ilə bağlı mümkün qanun pozuntularını müəyyən etmək üçün şirkətlər arasında əlaqələri və kanalın maliyyə axınına təhlil edir.

Mənbənin sözlərinə görə, istintaq mənimsəmə şübhələrini təsdiqləşə, müstəntiqlər müəyyən edilmiş bütün əmlaklara həbs qoyulması vəsatəti ilə məhkəməyə müraciət etmək niyyətindədir. Bu, təhqiqat tamamlanana qədər əmlakın üçüncü tərəflərə satılması və ya ötürülməsi cəhdlərinin qarşısını alacaq.

“Rusiya 2019-cu ildə Ankaraya satdığı “S-400” zenit-raket komplekslərini Türkiyədən alıb, başqa ölkəyə satmaq istəyir”. Xəbər verildiyi kimi, belə bir iddianı Türkiyənin “Nəfəs” qəzeti irəli sürüb.

Bildirilib ki, Moskvada ehtiyatda göndərməyə hazır heç bir sistem yoxdur - mövcud olanların hamısını Rusi-

yanın özü istifadə edir. “Bu arada Türkiyənin Rusiyanın “S-400”lərinə ehtiyacı hər il azalır. Ölkə özünün “Polad

Rusiya “S-400”ləri Türkiyədən geri istəyir?

Qardaş ölkənin bu sistemlərə ehtiyacı ilbəil azalır

Qübbə” milli hava hücumundan müdafiə sistemini inkişaf etdirir. Bundan əlavə, “S-400” NATO strukturuna inteqrasiya oluna bilməz və sistemin raketləri artıq istismar müddətinin yansını işləyib və texniki xidmət tələb edir”, - nəşr vurğulayıb.

Qəzet xatırladı ki, Türkiyə Rusiyadan 2,5 milyard dollara iki “S-400” diviziyası alıb (müqavilə 2017-ci ildə imzalanıb, tədarüklər 2019-cu ildə başlayıb). Lakin bu alış ABŞ-nin sərt reaksiyasına səbəb olub: “CAATSA qanunu çərçivəsində Ankaraya qarşı sanksiyalar tətbiq edilib və Türkiyə “F-35” beşinci nəsil qırıcı programından çıxarılıb. Bu gün Türkiyə “F-16” qırıcılarının alınması və modernləşdirilməsi ilə bağlı danışıqlar aparır, həmçinin “F-35” layihəsinə qayıtmağı gözləyir, buna görə də Ankara Rusiya sistemlərinin geri qaytarılması variantını nəzərdən keçirə bilər”.

“RIA Novosti” isə Ankaradan adını qeyd etmədiyi mənbəyə istinadən xəbər yayıb ki, yayılan məlumatlar əsassızdır. “Belə bir vəziyyət yoxdur. Türkiyə Rusiyadan aldığı “S-400” hava hücumundan müdafiə sistemlərinin geri qaytarılacağı və ya başqa ölkəyə satılacağı ilə bağlı iddiaları rədd edir.

Bəs “S-400”lərin geri verilməsi mümkündürmü? Hazırda qardaş ölkənin bu sistemlərə nə dərəcədə ehtiyacı var?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, “S-400” hava hücumundan müdafiə sistemləri Ankara yaxınlığında yerləşdirilib və Türkiyədə stasionar hava hücumundan müdafiə sistemi,

mərkəzləşmiş komanda məntəqəsi yoxdur: “Türkiyədə ancaq nöqtə sistemidir ki, bu da NATO hava hücumundan müdafiə sistemidir. Bu o deməkdir ki, aviabazalarda, böyük birləşmələrdə yerləşən nöqtə sistemi ilə ölkənin hava məkanı qorunur. Amma Rusiyanın istehsalı olan “S-400” hava hücumundan müdafiə sistemi bu günə kimi hələ də döyüş növbəsinə çıxmayıb. Sadəcə, iki dəfə sınaqdan keçirilib. Türkiyənin Sinop şəhərində dəniz ərazisində “S-400” sistemlərini sınaqdan keçiriblər. Lakin “S-400” sistemi bu gün də hələ Türkiyənin özündə uyğunlaşdırılmayıb, döyüş növbəsinə aparmır. Çünki bu sistemi NATO sistemində uyğunlaşdırmaq lazımdır. Bu məsələ isə hələ də həll edilməmiş qalır”.

Ekspertin sözlərinə görə, Türkiyə dövləti özü hava hücumundan müdafiə sistemlərini istehsal edir və çalır ki, ölkə ərazini özünün istehsal etdiyi hava hü-

mundan müdafiə sistemini quraraq qorusun: “Dedi-yimiz kimi, “S-400” hava hücumundan müdafiə sistemləri Türkiyə sistemində inteqrasiya olunmayıb. Nəticədə sanki lazımsız bir şeyə çevrilib. Türkiyədə hava hücumundan müdafiə sistemi aviabazaları qoruyur və müdafiəni qırıcı təyyarələrlə həyata keçirirlər. Hər hansı hücum olduqda aviasiya havaya qaldırılır və təhlükəni havada vurub məhv edir. NATO sistemində bu cürdür. Buna görə də Türkiyə ordusunda təyyarələrin sayı kütləvidir. Azərbaycanda isə hava məkanı sərhəddən sərhədə qədər tam olaraq qorunur. Kənardan hücum yalnız qırıcı təyyarələrlə deyil, eləcə də “S-300” hava hücumundan müdafiə sistemləri vasitəsilə qarşılanır və dəf edilir”.

R.Məhərrəmov qeyd etdi ki, Türkiyə “S-400” hava hücumundan müdafiə sistemlərini qaytarsa, “F-35” layihəsinə qayıda bilər: “Eyni zamanda “Patriot” sistemlə-

ri əldə edə bilər. Hazırkı vəziyyətdə isə bunlara nail olması “S-400” üzündən sual altındadır. “S-400” sistemini Türkiyədəki mövcud NATO sistemində inteqrasiya etmək üçün uzun zaman lazımdır. Bunu həyata keçirmək elə də asan deyil və heç də hər mütəxəssis bunu bacarmır. İnteqrasiya mümkün olmasa, “S-400” hava hücumundan müdafiə sistemlərini Türkiyə geri qaytara bilər. Ancaq buna gediləcəyi ehtimalı çox azdır. O ki qaldı Rusiyanın “S-400”ləri geri istəməsi barədə deyilənlərə, Rusiya mediasında bu barədə yayılan xəbər təksiz edilib. Amma rəsmi təksiz də yoxdur. Hesab edirəm ki, Rusiya “S-400”ləri geri istəməz. Çünki bu zaman ona ödənilən vəsaitin geri qaytarılması məsələsi ortaya çıxacaq, eyni zamanda, dediyimiz kimi, Türkiyə “F-35” layihəsinə qayıda bilər. Bunu isə Rusiya arzula-mır”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Rusiyada antimüsəlman kampaniyası - nə baş verir?

Ukraynadakı müharibənin daha da azğınlaşdırıldığı Rusiyadakı rus qatı millətçiliyi, imperiyaçılığı, şovinizmi və digər çirkin əlamətlər özünü gündən-günə daha açıq və eybəcər şəkildə büruzə verməkdədir. Sanki Ukraynadakı uğursuzluğun, məğlubiyyətin heyfini Rusiyada yaşayan qeyri-ruslardan, miqrantlardan, müsəlmanlardan çıxmaq barədə əmr verilib. Kreml təbliğatının bu prosesə dəstək verməsi, bəzi hallarda isə körükləməsi isə onu göstərir ki, doğrudan da bu iyrenc kampaniyanın, xüsusilə anti-müsəlman fəaliyyətlərin arxasında elə Kremlin özü durur...

Son günlər Rusiyanın ayrı-ayrı şəhərlərində Kremlin xeyir-duası ilə yaradılmış “rus icması” təşkilatları özlərini bir zamanların “skinxdləri” kimi aparmaqdadırlar. Rusiya şəhərlərində bu “ic-

ma” nümayəndələri dəstə-dəstə toplaşaraq, çox vaxt içkili vəziyyətdə qeyri-ruslara qarşı “reydlər” keçirirlər. İnsanlar təhqir və təhdid olunur, bir çox hallarda döyülür, əmlakı əlindən

alınır, fiziki zorakılığa məruz qalırlar.

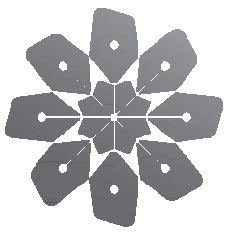
Son günlər Rusiya sosial şəbəkə səhifələrində islama-

fobiya xarakterli, hətta açıq cinayət tərkibi olan xeyli sayda videogörüntülər yayımlanıb. Bu videolarda bəzi şə-

hərlərdə məscidlərin yandırılmasını, yaxud qapısına donuz başı qoyulmasını əks etdirən görüntülər var. Bunlardan biri Adıgey respublikasında qeydə alınıb. Qeyd edək ki, bu respublikada müsəlman adıgeylərlə yanaşı, xeyli sayda pravoslav xristianlar və ermənilər yaşayır. Beləliklə, buradakı rayonların birində yerləşən məscidin qapısına donuz başı qoyulub və hadisə telefonla lentə alınıb. Hələlik hüquq-mühafizə orqanlarından heç bir səs-səmir çıxmır. Son za-

manlar bu cür təxribatlar və açıq islamofob hərəkətlər sürətlə artır və digər regionlarda da qeydə alınır.

Digər videolarda “xaç yürüşləri” və “rus icması”nın kütləvi yürüşlərini görmək olar. Bütün bunlar əlbəttə ki, yerli icra və hüquq-mühafizə orqanlarının xeyir-duası ilə həyata keçirilir. Ancaq nəzərə almaq lazımdır ki, bunu təşkil edən “vətənpərvərlər” son nəticədə Rusiyanın dövlət olaraq təməlini minalayırlar. Belə görünür ki, Kremldə oturanlar belə davam etsə, bu prosesin nə ilə nəticələnciyini öncədən görməyəcək qədər kordurlar.

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması

Sabah Azərbaycanda Milli Musiqi Günü qeyd olunacaq. Xatırladaq ki, 18 sentyabr dahi bəstəkar, Azərbaycan professional musiqi sənətinin banisi, Şərqdə ilk operanın müəllifi, böyük ictimai xadim və musiqişünas alim Üzeyir Hacıbəylinin doğum günüdür. Azərbaycan xalqı artıq neçə onillikdir ki, bu günü Milli Musiqi Günü kimi qeyd edir.

Qalmaqallı serial haqda yeni iddia

Show TV-nin məşhur serialı "Kızılışık Şerbeti" haqqında yeni iddia ortaya atılıb. Musavat.com xəbər verir ki, ekran işində son bölümə Doğa ilə Fıraz arasındakı "yasaq sevgi" səhnələri izləyicilərin ciddi tənqidinə səbəb olub və RTÜK-ü hərəkətə keçirib.

Radio və Televiziya Üst Şurası (RTÜK) hərəkətə keçərək serial haqqında araşdırmalara başlayıb.

Tənqidlərdən sonra ssenarinin dəyişdiyi, yasaq sevginin sezon finalında vurulanlardan birinin yuxusu olduğu iddia edilib.

Qeyd edək ki, prodüser şirkət "Gold Yapım" məsələ ilə bağlı ilk açıqlamasını verib.

"Türkiyə cəmiyyətinin dəyərlərinə hücum yoxdur", - deyə bildiren şirkət RTÜK-ün araşdırma başlatmasından təəssüfləndiyini ifadə edən yazılı açıqlama yayıb.

Şirkət açıq şəkildə qeyd edib ki, serialda "ailə institutuna və ya türk cəmiyyətinin qədim dəyərlərinə ən kiçik hücum, aşağılama və ya təhqir yoxdur və ola da bilməz".

Bəyanatda televiziya seriallarındakı hekayələrin "qeyri-adi və şişirdilmiş" ola biləcəyi vurğulanıb. Bununla belə, bu hekayələr təqdim edərkən həmişə cəmiyyətin dəyərlərinə həssaslığın göstərildiyi də vurğulanıb. "Gold Production" bu dəyərlərə ciddiyyət və hörmətlə yanaşmağa davam edəcəklərini və hər hansı bir mənfi tənqiddə cavab vermək əzmini nümayiş etdirəcəklərini bildirib.

Bu bəyanat həm tamaşaçıların, həm də RTÜK-ün qəzəbini azaltmağa yönəlmiş addım kimi şərh olunub.

Azərbaycan Mədəniyyət Elçilərinin I Forumu keçiriləcək

Noyabrın 3-dən 5-dək Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi və Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Mədəniyyət Elçilərinin I Forumu keçiriləcək.

Kulis.az xəbər verir ki, tədbir Türkiyənin Antalya

şəhərində təşkil olunacaq.

Forum çərçivəsində mədəniyyət elçiləri şəbəkəsinin fəaliyyəti əsasında Azərbaycan mədəniyyətinin beynəlxalq müstəvidə təbliği, müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan mədəniyyət mərkəzləri və Azərbaycan evləri ilə mədəniyyət xadimlərinin qarşılıqlı əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi nəzərdə tutulur.

Proqramda panel sessiyaları və müzakirələr, milli mədəni irs nümunələrindən ibarət sərgi və konsert proqramı təşkil ediləcək. Forum iştirakçıları həmçinin Antalya şəhərində Türkiyə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən noyabrın 1-dən 9-dək keçiriləcək "Mədəniyyət Yolu" Festivalında iştirak edəcəklər. Azərbaycan sözügedən festivalda fəxri qonaq statusunda təmsil olunacaq.

Xaricdə yaşayan azərbaycanlı mədəniyyət xadimləri oktyabrın 1-dək <https://culture.fillout.com/elchiler> ttps://culture.fillout.com/elchiler sahifəsi üzərindən qeydiyyatdan keçə bilərlər.

Azərbaycan Mədəniyyət Elçiləri Forumunun hər il dünyanın müxtəlif bölgələrində təşkili planlaşdırılır.

Elm, təhsil

ÜSAVAT
N 166 (8776) 17 sentyabr 2025

Azərbaycan milli musiqisinin dünəni, bu günü və gələcəyi...

Bu il 18 sentyabr daha da əlamətdardır. Çünki 2025-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin anadan olmasının 140 illiyi tamam olur. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı Sərəncamla yubiley münasibətilə ölkədə müxtəlif tədbirlər, konsertlər, elmi konfranslar və festival proqramları keçirilir.

Hər kəsə məlumdur ki, Üzeyir Hacıbəyli təkcə Azərbaycan deyil, bütün Şərq mədəniyyəti üçün inqilabi şəxsiyyət idi. 1908-ci ildə səhnələşdirilən "Leyli və Məcnun" operası ilə o, Şərqdə ilk operanın əsasını qoydu. Bu əsərin səhnəyə qoyulması ilə Azərbaycan opera sənəti doğuldu və böyük bir məktəbin təməli atıldı. Ardınca "Şeyx Sənan", "Rüstəm və Söhrab", "Şah Abbas və Xurşidbanu", "Əsli və Kərəm", "Harun və Leyla" kimi operalar Azərbaycan milli musiqi tarixində silinməz iz buraxdı.

Üzeyir Hacıbəyli yaradıcılığının zirvəsi isə "Koroğlu" operasıdır. Bu əsər Azərbaycan milli musiqi tarixində deyil, dünya opera mədəniyyətində də xüsusi yer tutur. "Koroğlu" həm milli qəhrəmanlıq dastanının musiqi dilində ifadəsi, həm də xalqın azadlıq və mübarizə ruhunun təcəssümüdür.

Üzeyir bəyin adı həm də musiqili komediyalarla bağlıdır. "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" əsərləri Azərbaycan musiqi teatrının qızıl səhifələridir. Xüsusilə "Arşın mal alan" dünya şöhrəti qazana-raq 70-dən çox dilə tərcümə edilib, 100-dən çox teatrın səhnəsində göstərilib, dəfələrlə ekranlaşdırılıb.

Onu da xatırladaq ki, 1920-ci illərdə "Arşın mal alan" əsəri ermənilər tərəfindən Amerikada erməni dilində səhnələşdirilib və əsərin ermənilərə məxsus olduğu bildirilir. Sonradan Sovet hakimiyyətinin məsələyə qarışması, əsərin müəllifi Üzeyir bəy Hacıbəylinin özünün müdaxiləsi nəticəsində "Arşın mal alan" əsərinin Azərbaycana məxsus olduğu və müəllifinin Üzeyir bəy olduğu təsdiq edilir.

Gənc ifaçılar ölkəmizi dünyada necə təmsil edə bilirlər?

Üzeyir bəyin "Çırpınırdı Qara dəniz" mahnısı isə bu gün bütün Türk dünyasında məşhurdur. Xatırladaq ki, sözləri Əhməd Cavadın olan bu mahnı Qafqaz İslam Ordusunun Bakıya gəlişi və Nuru Paşanın rəhbərliyi ilə Azərbaycanın xilas dövründə ifa olunub. Mənbələrdə göstərilir ki, əsər ilk dəfə 1918-ci ilin sentyabrında, Qafqaz İslam Ordusu Bakını erməni-bolşevik işğalından azad etdikdən sonra səsləndirilib. Bu, həm qardaşlıq rəmzi, həm də milli azadlıq ruhunun musiqi ifadəsi idi. Bu gün də "Çırpınırdın, Qara dəniz" Azərbaycan-Türkiyə dostluğunun ən güclü simvol mahnılarından biri sayılır, həm rəsmi tədbirlərdə, həm də konsertlərdə səslənir.

Eyni zamanda o, həm Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin, həm də Sovet Azərbaycanının dövlət himnlərinin müəllifidir. Bu gün Azərbaycanın Dövlət Himni Üzeyir bəyin musiqisi əsasında səslənir.

18 sentyabrda Azərbaycanın başqa bir görkəmli bəstəkarı - Müslüm Maqomayev də dünyaya göz açıb. Bu iki şəxsiyyətin doğum tarixlərinin üst-üstə düşməsi Azərbaycan musiqisinin taleyində əlamətdar hadisə kimi qəbul edilir.

Onların münasibəti, sadəcə, sənət dostluğu deyildi. Həm də qohumluq əlaqələri

vardı, belə ki, onlar bacanaq idilər. Üzeyir bəyin həyat yoldaşı Yevgeniya xanım Müslüm Maqomayevin həyat yoldaşı Həlیمə xanım bacı idi. Bu yaxınlıq musiqi dünyasında da öz əksini tapmışdı. Üzeyir Hacıbəylinin qoyduğu möhkəm bünövrə bu gün Azərbaycan musiqisinin dünya miqyasında tanınmasına geniş yol açıb. Onun əsərləri Azərbaycanı qlobal mədəniyyət xəritəsinə çıxarıb. Bu ənənə müasir dövrdə də davam etdirilir və həm klassik musiqi, həm də muğam, xalq musiqisi, caz və hətta yeni musiqi janrlarında möhtəşəm uğurlar əldə olunur.

Məsələn, Azərbaycanda Üzeyir Hacıbəyli Beynəlxalq Musiqi Festivalı hər il sentyabr ayında keçirilməklə Bakını əsl musiqi mərkəzinə çevirir. Burada dünya səviyyəli dirijorlar, orkestr kollektivləri və solistlər iştirak edir, Azərbaycan musiqiçiləri isə öz peşəkarlıqlarını beynəlxalq auditoriyaya təqdim etmək imkanı qazanırlar.

Bundan başqa, Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı, Muğam Mərkəzinin layihələndirilmiş "Muğam müsabiqəsi" və digər tədbirlər Azərbaycan milli musiqisinin dünyaya tanıtılmasında mühüm rol oynayır.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan muğamı UNES-

CO-nun "Bəşəriyyətin qeyri-maddi mədəni irsi" siyahısına daxil edilib və bu gün xüsusi diqqətlə qorunur. Muğam evləri, ustad dərsləri və beynəlxalq konfranslar vasitəsilə bu sənət həm Azərbaycanda, həm də beynəlxalq miqyasda təbliğ olunur. Gənc xanəndələrin yetişməsi, onların müxtəlif ölkələrdə festivallarda çıxış etməsi muğamın müasir dövrdə də canlı və aktual olduğunu göstərir.

Azərbaycan caz musiqisi də dünya miqyasında xüsusi mövqə qazanıb. Vəqif Mustafazadə, Əzizə Mustafazadə, Rain Sultanov, Şahin Növrəslı, İsfar Sarabski kimi musiqiçilər bu sahənin inkişafına böyük töhfələr veriblər. Azərbaycan cazı muğamla sintez olunaraq unikal bir janr yaradıb və ölkəni beynəlxalq caz səhnəsində fərqləndirib.

Bu gün Azərbaycan gənc musiqiçiləri dünyanın müxtəlif ölkələrində keçirilən nüfuzlu müsabiqələrdə mükafatlar qazanır. Onların arasında piانوçular, skripkaçılar, vokalçılar və dirijorlar var. Bu uğurlar bir tərəfdən Azərbaycanın musiqi təhsilinin yüksək səviyyəsindən, digər tərəfdən isə gənclərin istedadından xəbər verir.

Eyni zamanda onlar Azərbaycan musiqi məktəbinin gücünü bütün dünyaya nümayiş etdirirlər.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlidə GƏRAY

2026

-ci il yanvarın 1-dən etibarən Özbəkistanda avtomobil sahibləri üçün tamamilə yeni və maraqlı bir imkan yaradılacaq. Bundan sonra sürücülər avtomobil nömrələrində, sadəcə, rəqəm və hərflərin rəsmi kombinasiyalarını deyil, həm də özlərinə yaxın olan sözləri, adları və ya anlayışları ifadə edə biləcəklər. Qaydalar imkan verir ki, dövlət nömrə nişanında altı simvola qədər unikal yazı olsun. Bu o deməkdir ki, tezliklə Özbəkistan küçələrində “SARVAR”, “AZİZA”, “BUXORO”, hətta daha fərqli və yaradıcı yazılarla rastlaşmaq mümkün olacaq.

Bu yeniliyin həyata keçirilməsi ilə “Uzavtomotobelti” Dövlət Unitar Müəssisəsi məşğul olacaq. Satışlar isə şəffaflığın təmin olunması üçün yalnız elektron hərraclər vasitəsilə aparılacaq. Əlbəttə, müəyyən məhdudiyyətlər də mövcuddur: seçilən kombinasiyalar artıq mövcud olmamalı, eyni zamanda qanunla qadağan edilən və ictimai əxlaq normalarına zidd sayılacaq ifadələrdən ibarət ola bilməz. Beləliklə, həm bazar da rəqəbat yaradılacaq, həm də etik çərçivələr qorunacaq.

Özbəkistanda “gözəl” nömrələrə maraq isə heç də yeni deyil. Artıq uzun illərdir ki, vətəndaşlar xüsusi seriyalara və nadir kombinasiyalara yüksək qiymət ödəməyə hazır dırlar. Məsələn, ötən ilin iyun ayında “10 777 ZZZ” seriyalı avtomobil nömrəsi hərəcadə rekord qiymətə satılıb. İlk mabəlgədən tam 8 dəfə baha olan bu nömrə 1,5 milyard soma (təxminən 122 min dollar) qarşılığında alıcı tapıb. Bu fakt bir daha sübut edir ki, avtomobil nömrələri artıq sadəcə qeydiyyat vasitəsi deyil, həm də prestij və sosial status göstəricisinə çevrilib.

Bəs Azərbaycanda vəziyyət necədir? Bizdə sürücülər insan adlarını və ya şəhər adlarını avtomobil nömrələrinə yazı bilərmi?

Məsələ ilə bağlı **nəqliyyat eksperti Eldəniz Cəfərov** “Yeni Müsavat”-a bildirib ki, hazırda ölkəmizdə vətəndaşlar yalnız mövcud seriya və rəqəm kombinasiyalarından

seçim edə bilirlər: “Bu zaman sürücü Baş Dövlət Yol Polisi İdarəsinə ərizə ilə müraciət edir, dövlət rüsumunu ödəyir və istədiyi seriyayı əldə edir. Lakin fərdi adlar, xüsusi sözlər və ya ləqəblərin dövlət nömrəsinə yazılması qanunvericilikdə nəzərdə tutulmayıb. Azərbaycanda belə bir addımın atılması hələlik mümkün görünür”.

Digər tərəfdən, Azərbaycanda da “gözəl” və “yadda qalan” nömrələrə maraq həmişə yüksək olub. Xüsusən də biznes adamları, ictimaiyyət qarşısında olan şəxslər və imkanlı sürücülər avtomobillərində müəyyən prestij göstəricisi kimi xüsusi nömrə kombinasiyalarına üstünlük verirlər. Məsələn, eyni rəqəmlərin təkrarlandığı nömrələr (“777”, “111”, “999”), yaxud ardıcıl kombinasiyalar daha çox tələb görünür. Bu nömrələrin qiyməti də bazar da kifayət qədər yüksəkdir və dövlət büdcəsinə əlavə gəlir gətirir.

Amma bütün bunlara baxmayaraq, fərdi adlar və sözlərlə nömrə nişanı seçmək hələlik realıq deyil. Eldəniz Cəfərovun sözlərinə görə, yaxın gələcəkdə də bu məsələnin gündəmə gəlməsi mümkün görünür. Çünki həm hüquqi baza buna hazır deyil, həm də dövlət orqanları bu addımı lazımsız risk kimi dəyərləndirə bilər. Beləliklə, Azərbaycan və Özbəkistan təcrübələri müqayisə ediləndə görmək olar ki, qardaş ölkə bu sahədə daha innovativ yanaşma sərgiləyir. Özbəkis-

Adam adları maşın nömrələrində - bizdə də mümkündürmü?

Ekspert: “Özbəkistan avtomobil mədəniyyətinə rəng qatır, Azərbaycanda isə...”

tan vətəndaşlarına daha fərqli, fərdiləşdirilmiş seçim imkanı verir və bununla da avtomobil mədəniyyətinə rəng qatır. Azərbaycanda isə hələlik mövcud sistem saxlanılır və dəyişikliklərin yaxın perspektivdə baş verəcəyi gözlənilir.

Qeyd edək ki, Amerikada yaşayan bəzi azərbaycanlılar bu ölkədə sahib olduqları avtomobillərin üzərində qeyri-adi nömrə nişanları gəzdirirlər. ABŞ-də hər bir vətəndaş müəyyən məhdudiyyətlərlə istədiyi rəqəm və ya ifadəni öz avtomobilinin nömrə

nişanı kimi yazdırı bilər. Avtomobillər qeydiyyatı DMV kimi tanınan Mühərrikli Maşınlar Departamentində alınır. DMV ofisləri regional olaraq bir neçə yerdə fəaliyyət göstərir. Ancaq avtomobili yeni alanlar üçün qeydiyyat üçün maşının texniki baxışdan və emissiya təhlükəsizliyindən keçməsi şərtidir. Məsələn, Virciniya ştatında demək olar ki, hər bir benzin doldurma məntəqəsində texniki baxış xidməti təklif olunur.

✉ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Daha bir MTK qalmaqalı: tanınmış idmançı məhkəmədə uduzdu

“Olympus Park” tikinti şirkətinin Xətai rayonunda “Lider” idman klubunu sökməsi, yerində bina inşa etməsi ilə bağlı yaranan problemə görə məhkəmə çəkişmələri barədə məlumatlar dərc etmişdik. Bu qalmaqallı iş təxminən 2 il davam etdi. 2023-cü ilin aprel ayında isə qalmaqallı işlə bağlı tərəflərin razılığından sonra məhkəmə yekun qərarını verdi.

Musavat.com xəbər verir ki, “Olympus Park” tikinti şirkətinin Xətai rayonunda “Lider” idman klubunu qanunsuz olaraq sökməsinə görə obyektin sahibi İlham Sərdarov 1.7 milyon manata yaxın təzminat tələb edirdi. Lakin tərəflər bu məbləğə razılaşmadığı üçün bir neçə instansiya məhkəməsində məhkəmə prosesləri baş tutdu. Həm şirkətin, həm də zərərçəkmiş xeyrinə məhkəmə qərarları çıxs da, tərəflərin heç biri geri çəkilmirdi.

Nəhayət, 2023-cü ilin aprel ayında tərəflər razılığa gəldi. Razılığa əsasən, “Olympus Park” zərərçəkmiş tərəfə ümumi dəyəri 1 milyon 600 min manata yaxın əmlak və nağd pul ödədi. Tərəflərin razılığından 2 aya yaxın vaxt keçəndən sonra başqa bir qalmaqallı hadisə ortaya çıxdı.

Bu dəfə “Lider” idman klubunun rəhbəri olan İlham Sərdarovu öz vəkili İntiqam Hacıyev məhkəməyə verdi. Buna səbəb isə İlham Sərdarovun müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməməsi oldu. Belə ki, İlham Sərdarov müqavilədə razılaşmışdı ki, iş onun xeyrinə yekunlaşdığı təqdirdə alacağı təzminatın 2 faizini ödəniş olaraq vəkiliyə verəcək. Amma “Olympus Park”-a qalib gələndən sonra vədinə əməl etməyib və müqavilə şərti ilə razılaşmadığını deyib.

Vəkil isə müqavilə şərtinə əsasən İlham Sərdarovdan ödəniş olaraq 2 faizlik ödənişi tələb etdiyini bildirib. Buna görə də vəkili məhkəməyə müraciət edib.

Çıxarılan məhkəmə qərarı ilə İlham Sərdarova vəkiliyə 10 min manat pul vəsaiti ödəməlidir. Həmçinin 600 manata yaxın məhkəmə xərcləri də İ.Sərdarov tərəfindən ödənilməlidir.

Bu qətnəmə 4 aprel 2025-ci il tarixdə Bakı Apelyasiya Məhkəməsi tərəfindən icraya yönəldilib.

Üç məmura ağır cəza istənildi - dosye

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində hakim Rəşad Sadıxovun sədrliyi ilə Səhiyyə Nazirliyinin Respublika Sanitariya-Karantin Mərkəzinin sabiq baş direktoru Saleh Novruz, sabiq direktor müavini Yəqub Əliyev və Laboratoriya şöbəsinin sabiq müdiri Tahir Vəliyev cinayət işləri üzrə məhkəmə prosesi davam edir.

Musavat.com xəbər verir ki, hər 3 müttəhim rüşvət almaqda təqsirləndirilir. Prosesdə dövlət ittihamçısı çıxış edib. O, Saleh Novruz və Tahir Vəliyevin hər birinin 10 il, Yəqub Əliyevin isə 10 il 6 ay müddətə azadlıqdan məhrum edilməsini istəyib. Qeyd edək ki, ötən ilin mayında Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin keçirdiyi əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində Səhiyyə Nazirliyinin Respublika

Sanitariya-Karantin Mərkəzi publik hüquqi şəxsın baş direktoru Saleh Novruz, direktor müavini Yəqub Əliyev və Laboratoriya şöbəsinin müdiri Tahir Vəliyev cinayət başında yaxalanıblar. Fakt üzrə Baş İdarədə Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə cinayət işi başlanıb. Əməliyyat-istintaq tədbirləri ilə həmin şəxslərin qabaqcadan əlbir olaraq müayinə

məqsədli nümunələr götürülmədən idxal və daxili istehsal məhsullarının gigiyenik sertifikatlaşdırılması və digər bu kimi qanunsuz hərəkətləri müqabilində işlədikləri quruma müraciət etmiş ayrı-ayrı vətəndaşların külli miqdarda pul vəsaitlərini rüşvət qismində almalarına əsaslı şübhələr müəyyən edilib. Qeyd edilən vəzifəli şəxslərin xidməti otaqlarında və digər ünvan-

larda aparılmış axtarışlarla iş üzrə əhəmiyyət kəsb edən sənəd və başqa sübutlar aşkar edilərək götürülüb. İlk sübutlar əsasında Saleh Novruz, Yəqub Əliyev və Tahir Vəliyev şübhəli şəxs qismində tutularaq Cinayət Məcəlləsinin 311.3.1, 311.3.2, 311.3.3 (qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən təkrar və külli miqdarda rüşvət alma) və 308.2-ci (ağır nəticələrə səbəb olan vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə) maddələri ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilib, hər 3 şəxsin yaşı və səhhəti nəzərə alınmaqla, barələrində istintaq orqanının vəsatəti, ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun təqdimatı əsasında məhkəmənin qərarı ilə ev dustaqlığı və vəzifədən kənarlaşdırma növündə qətimkan tədbirləri seçilib. Proses sentyabrın 23-də davam etdiriləcək.

MUSAVAT

Son səhifə

N 166 (8776) 17 sentyabr 2025

S
e
n
t
y
a
b
r

Soğanın gizli gücü: ürək və damar sağlamlığını qoruyur

"Soğanın tərkibindəki kalium və antioksidantlar ürək-damar xəstəliklərində qan təzyiqinin normal qalmasına kömək edir". Bu barədə ispaniyalı kardioloq Maqdalena Perelyo "20 minutos" nəşrinə müsahibəsində danışıb. Onun sözlərinə görə, alqatan tərəvəzlərdən olan soğanın tərkibində təbii antioksidant - kversetin mövcuddur. Bu maddə qan (arterial) təzyiqinin, xolesterin səviyyəsinin və orqanizmdəki ümumi iltihabın azalmasına kömək edir.

"Soğanda həmçinin lif və vitaminlər var ki, bu da onu balanslaşdırılmış qidalanma üçün faydalı məhsula çevirir", - deyə Perelyo bildirib. Kardioloq soğanın kaliumla zəngin olduğunu vurğulayıb. Bu mineral sinir impulslarının ötürülməsi və əzələlərin yığılaraq boşalması üçün vacibdir. Kalium həmçinin ürək-damar və sinir sisteminin normal fəaliyyəti üçün əhəmiyyətlidir. O, orqanizmdə sintez olunmur və yalnız qida ilə qəbul edilir.

Kaliumun faydalarından biri də duzlu qidalarla qəbul olunan artıq natriumun bədənə xaric olunmasına kömək etməsidir. Bu proses dövrən edən qanın həcmi azaldır və qan damarlarının divarlarına düşən yükü minimuma endirir. Mütəxəssis əlavə edib ki, soğandan müntəzəm istifadə təkə ürək və qan damarlarına müsbət təsir göstərmir, həm də qanda şəkərin səviyyəsi ni nəzarətdə saxlamağa yaradır. Bu isə diabet xəstələri üçün xüsusilə faydalı ola bilər. Perelyo həmçinin bildirib ki, soğan böyrəklərin fəaliyyətini dəstəkləyir.

ABS-də məşhur aşpaz bir gündə üç bankı qarət etdi

Məşhur kaliforniyalı aşpaz Valentino Luçin bir gündə üç bankı qarət etməkdə şübhəli bilinərək San-Fransiskoda həbs edilib. Bu barədə "New York Post" qəzetinə istinadla xəbər verir.

Məlumata görə, İtaliyanın məşhur "Rose Pistola" restoranının keçmiş aşpazı 62 yaşlı Luçin sentyabrın 10-da hərəkətə keçmək qərarına gəlib. O, müxtəlif bank filiallarına girərək, kassirlərə pul verilməsinin tələb olunduğu kağızlar verib.

Polis şübhəlinin təsviri və cına-yət üslubunun oxşarlığına əsaslanaraq, Luçinin şəhərin mərkəzi ərazisində daha iki qarət hadisəsi ilə əlaqəli olduğunu müəyyən edib. Tezliklə şübhəlinin şəxsiyyəti müəyyənləşdirilib.

Çində 12 min yaşında olan qədim mumiyalar aşkarlandı

Beynəlxalq antropoloqlar qrupu Çin və Hind-Çin ölkələri ərazisində 4 000-12 000 yaşında olan, yandırıcı alovun və ya digər istilik mənbələrinin təsiri altında mumiyalanmanın kimyəvi izlərini daşıyan çox sayda insan qalıqı aşkar edib. Güman edilir ki, bu mumiyalar papuaslar və Avstraliya aborigenlərinin əcdadları tərəfindən qoyulub.

Bildirilir ki, bədən anatomiyası və kəllə quruluşu baxımından bu mumiyaları yaradan mədəniyyətlər papuasların və Avstraliya aborigenlərinin əcdadları ilə eyni qola mənsub olublar. Fərziyyəyə görə, onlar Afrikadan daha əvvəl ayrılıblar və Cənub-Şərqi Asiyaya yerləşiblər.

Bu yerlər arasında böyük coğrafi məsafə olmasına baxmayaraq, bütün bu insanlar oxşar şəkildə dəfn ediliblər - onlar çönməmiş vəziyyətdə olublar, tez-tez dizləri bədənə bərkidilmiş şəkildə sıxılıb və iplərlə və ya digər materiallarla bağlanıb. Eyni zamanda alimlər bu dəfnlərin bir hissəsində sümüklərdə alov təsirinə izlərini və qalıqlarla müəyyən manipulyasiyaların aparıldığını göstərən digər dəlillər aşkar ediblər.

Daha sonra aşpaz saxlanılaraq həbsxanaya yerləşdirilib. Keçmiş aşpaz hələ də həbsdədir və rəsmi ittihamları gözləyir. Xatırladaq ki, Luçin 2018-ci ildə Orindada 18 min dolların oğurlandığı bankı qarət etdiyinə görə həbs edilmişdi.

ABS-də arıların hazırladığı "rəngli bal"ın sirri 15 il sonra tapıldı

2010-cu ilin yayında ABS-nin Nyu-York ştatının Bruklin bölgəsində yerləşən Red-Hukda qərribə və nadir bir hadisə baş verib - arılar qəfil qırmızı rəng alıblar. Daha maraqlısı isə o idi ki, pətəklərdəki bal adı kəhrəba rəngində yox, parlaq qırmızı olub.

Bu sirrin cavabı yalnız 15 il sonra tapılıb. Həmin vaxt hadisəni araşdırmaq istəyən anqılar Tim Onil, Gita N. və Seriz Mayo "Added Value Red Hook" fermasında nümunələr toplayaraq dövlət qida laboratoriyasına göndəriliblər. Tim Onilin sözlərinə görə, an fermasında gələndə hüceyrələrə girib-çıxan parlaq qırmızı, demək olar ki, flüoresan görünüşlü anlarla qarşılaşıblar: "İlk baxışda bu, olduqca qorxulu təsir bağışlıyırdı", - deyə o xatırlayıb.

Bunları bilirsinizmi?

- * Televiziya ilə ilk hava proqnozu 11 noyabr 1936-cı ildə İngiltərədə verilib;
- * 1 damla neft 25 litr suyu yararsız hala salır;
- * Orta ölçülü aysberqin çəkisi təxminən 20 milyon tondur;
- * Burnu silərkən oradakı təzyiq orta hesabla 8800 paskal olur;
- * Sutka ərzində insanın ayağının həcmi 8 faiz dəyişə bilər;
- * Dünyada birinci əcxaxana Bağdadda açılıb;
- * İnsan beyni 20 milyard sinir hüceyrəsindən təşkil olunub və gündə 96 milyon bit informasiya yadda saxlaya bilir. İnsan ölərkən təqribən 150 trilyon bit məlumat xatırlayır;
- * İlk metrostansiya 1860-cı ildə Londonda açılıb;
- * Ürəyin işləməsinə yazan ilk elektrokardiografiya cihazını 1903-cü ildə Willem Einthoven icad edib;
- * Hərbi salamı sol əllə vermək bütün dünyada qadağandır;
- * İndiyə qədər 1 aprel zarafatlarından 1000-ə qədər adam dünyasını dəyişib;
- * Hər gün hava yollarından təqribən 10 milyon adam istifadə edir;
- * Kəpənəklər dadı ayaqları ilə hiss edir;
- * Fil tullana bilməyən yeganə məməlidir.

Hər il 11 milyon insan bu xəstəlikdən ölür - kimlər risk altındadır?

Yoluxucu xəstəliklər və klinik mikrobiologiya üzrə mütəxəssis Dr. Müberra Hraloğlu sepsisin ölümcül nəticələri barədə xəbərdarlıq edib. Onun sözlərinə görə, orqanizmin bakteriya, virus, göbələk və ya parazitlərin yaratdığı infeksiyalara qarşı həddindən artıq və nəzarətsiz immun reaksiyası nəticəsində inkişaf edən sepsis vaxtında aşkarlanmadıqda sürətlə irəliləyir və ölümlə nəticələnə bilər.

Statistikaya əsasən, sepsis hər il dünyada təxminən 50 milyon insana təsir edir və onların 11 milyonu həyatını itirir. Dr. Hraloğlu bildirib ki, xəstəlik yalnız xroniki xəstələr üçün deyil, zahirən sağlam görünən insanlar üçün də təhlükə yaradır: "Sepsisin ən böyük riski onun çox tez pisləşə bilməsidir. Hətta sağlam görünən bir insan qısa müddətdə həyatı təhlükə ilə üz-üzə qala bilər", - deyə mütəxəssis vurğulayıb. Risk qrupuna xüsusilə yaşlılar, körpələr, immun sistemi zəif olan şəxslər və xroniki xəstəlikləri olanlar daxildir. Reanimasiyada müalicə alan pasiyentlər də sepsisin yüksək riski altındadır.

Əlamətlər nələrdir? Sepsis digər infeksiyalarla qarışdırıla bilər. Mütəxəssis xəbərdarlıq edir ki, aşağıdakı əlamətlərdə diqqətli olmaq lazımdır:

- yüksək hərərət
 - sürətli nəbz
 - nəfəs darlığı
 - çaşqınlıq
 - ağır halsızlıq
- Dr. Hraloğlu qeyd edib ki, vaxtında müdaxilə həyat qurtara bilər: antibiotiklərin istifadəsi və reanimasiya dəstəyi müalicənin əsas hissəsidir. Lakin ən təsirli yanaşma profilaktikadır: gigiyena qaydalarına riayət etmək, peyvənd olunmaq, infeksiya əlamətlərini vaxtında qiymətləndirmək.

Saçlarınız tökülürsə, səbəbi içdiyiniz bu iki içki ola bilər - diqqət

Saçlarımız tökülürsə, bunun səbəbi içdiyiniz iki içki ola bilər. Genetik faktorlarla yanaşı, qida qəbulu da keçirliyə səbəb olur. Mütəxəssislər həddindən artıq şəkərli içkilərin və spirt istehlakının saç sağlamlığına mənfi təsir etdiyini bildirirlər. Şəkərli içkilər saç köklərinin zəifləməsinə səbəb olur, spirt isə qida maddələrinin udulmasını və hormonal balans pozur. Bu da öz növbəsində saç tökülməsini sürətləndirir.

Araşdırmalar gün ərzində istehlak edilən bu iki içkinin saç sağlamlığına mənfi təsir etdiyini ortaya çıxarıb. Şəkərli içkilər və spirt hormonal və metabolik təsirlərə səbəb olur, saç tökülməsinə səbəb olur. Tədqiqatlar göstərir ki, çox miqdarda şəkərli içki qəbul etmək saç tökülməsini sürətləndirir. Yüksək şəkər qəbulu insulini səviyyəsini dəyişə bilər, saç follikulunun dövrünü pozur. Baş dərisinin yağlılığını artıran bu içkilər bu təsiri pozaraq iltihaba səbəb olur.

Bununla belə, spirtin saç tökülməsinə birbaşa təsir edib-etmədiyi hələ deyil. Ağır və xroniki spirt istehlakı qida maddələrinin udulmasını poza bilər və B vitaminləri, dəmir və sink kimi saç sağlamlığı üçün vacib olan minerallarda çatışmazlıqlara səbəb ola bilər.

Alkoqol baş dərisindəki immun mühiti dəyişdirərək saç dövrünə mənfi təsir göstərə bilər. Spirt saç tökülməsini birbaşa sürətləndirmir, lakin tez-tez və həddindən artıq istehlak risk yaradır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500